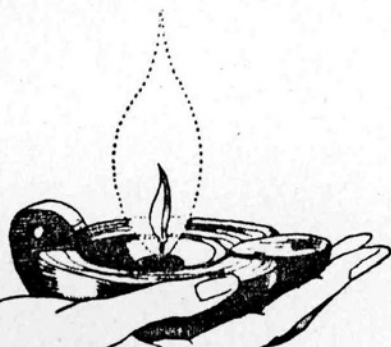

poština plačana v gotovini.

12
1935

VIGRED

MISIJSKI KOLEDAR

za leto 1936 je izšel

V S E B I N A :

Katoliško udejstvovanje. — Suzana de Montenach (Peleasa). — Predbožična (Beloglavec-Kranjc Draga). — Peto kolo (Ana Galetova). — Bele vrtnice (Tilka Lamprechtova-Dušica). — Pred podobno Brezmadežne (P. Evstahij). — Rozvita Frankova (Dr. p. R. Tominec O.F.M.). — Po razstanku (Mara Stepanova). — Izseljeniška nedelja 1935. — Kolodvorski misijon. Pismo iz tujine. — Sence (P. Zupančič). — Iz naših krogov. K obletnici. Pavli Žerovnikovi v spomin (— P.). Za slovo Milki Plantaričevi (Magda Kovačičeva). — V Rožnem domu. O dobrodelnosti (F. G.). — Gospodinjstvo.

Kongregacijski koledarček

za leto 1936 je izšel

KATOLIŠKO UDEJSTVOVANJE

DUHOVNI ASISTENT

(Nadaljevanje.)

Izobrazba. K izobrazbi izbrane čete apostolov, kateri hočejo duše za Kristusa in Cerkev pridobiti, (pismo na kardinala Segura, 6. novembra 1929) je treba skrbne priprave onih, kateri ne vzgajajo le vojakov, ampak tudi voditelje one čete, jih izobrazujejo in vodijo. V že prej omenjenem nagovoru 19. oktobra 1930 kaže sv. oče na od Kristusa, »božjega asistenta« dani zgled. Pri pripravi svojih »apostolov« je porabil za to pripravo tri leta. Celotni prejšnji čas pa je bila priprava na to pripravo, namreč na izobrazbo apostolov.«

Trojna priprava je potrebna:

1. *Duhovna*, to je posebna pobožnost, brezmadežno življenje, gorečnost za duše, otroška vdanost sv. očetu in domačemu škofu, popolna disciplina nasproti višji hierarhiji. Potrebno je torej intenzivno notranje življenje, ki ga je treba gojiti pri izvrševanju svoje službe. Da more asistent tudi drugim nuditi srečno življenje »mora posedati tako duševno bogastvo, da more nase obrniti besedo sv. Bernarda, ki o preblaženi Devici pravi, da je postala »sebi polnost, nam pa prepolnost«. O asistentu moramo reči: zase polnost, za druge prepolnost.« Tako piše kardinal Serafini na škofijske asistente 15. okt. 1930. Nihče ne more biti mož dela, če ni mož molitve.

2. *Kulturna*. Asistent si mora pripraviti prav tako široko kakor globoko množino znanja, čimbolj izbrana je družba, ki jo mora izvežbati, ne samo po srcu, ampak tudi razumsko: »za mnoge zahteve duhovske službe in nove službe KA ne zadošča pastoralna teologija od nekdaj.« (Pij XI. v nagovoru 19. julija 1928 na duhovne asistente).

V nagovoru na mladinske asistente ob koncu molitvenega in študijskega tedna je sv. oče, ko jim je k izvršenemu delu čestital, izrekel še te-le besede: »Vaše delo je koncem koncev specialna pedagogika. In zaradi tega ne kaže le vseh težav kakor vsaka pedagogika, temveč tudi one, ki so težje, kakor vse druge: mlade ljudi versko

vzgojiti, jih pripraviti k sodelovanju v tako visokem podjetju, kakor je apostolat.« (12. marca 1926).

Jasno je torej: ta izobrazba mora biti toliko skrbnejša, kolikor večja je odgovornost vodilnega mesta in kolikor izobraženejši so razredi in kolikor občutljivejše so naprave, katerim je treba pomagati. Bodi temu kakor hoče: Vedno potrebuje duhovni svetovalec temeljnega znanja svetih znanosti, dogmatike, cerkvenega prava, moralke, cerkvene zgodovine, ascetike itd., poleg tega pa mora imeti dobro oko za najbolj razširjene zmote, za važna vprašanja dneva, za krog dolžnosti različnih stanov in poklicev.

3. *Tehnična.* Asistent potrebuje natančnih pojmov o naravi KA, njenih ciljev, njenega programa, njenih vodilnih misli. Te pojme si lahko prisvoji s študijem tozadevnih papeških odlokov, ki jih objavlja po zahtevah časa. Podobno mora tudi poznati celotno zgradbo KA vsaj v glavnih smernicah. Posebno zaradi tega, da ne zaide v lastno mišljenje glede tega, kar bi bila največja nevarnost za KA.

Peleasa:

SUZANA DE MONTENACH

generalna predsednica društev za varstvo deklet.

Življensko delo gospe Suzane de Montenach je tesno združeno z delovanjem njenega soproga, barona Jurija de Montenach-a, katerega smo Vigrednicam predstavili v zadnji številki. Ko je ta že žel prve uspehe po Evropi, ko je bil njegov trud že kronan z izdajo papeževe okrožnice »Rerum Novarum«, se je istega leta, 26. novembra 1891. poročil z gospodično Suzano Galichon, odlično Parižanko, hčerko in vnukinjo bankirja.

Mlada gospa de Montenach najde v svoji novi domovini, Švici in Friburgu, katerega hitro vzljubi, že pripravljeno široko polje socialnega delovanja. Tega ji je pripravil njen soprog, kateremu rodi dve hčerki in enega sina. Kot mlada žena in mati misli plemenita gospa tudi že na vso tisto žensko mladino, ki je oropana doma, iztrgana senci materine ljubezni ter vržena v svet, dostikrat tuj in ledenomrzeln. Tudi tej mladini hoče biti mati, ji pripravljati topel domek, ji darovati del svoje ljubezni.

Ni še pet let v tej divni Švici, kjer jo ljubijo, obožujejo in občudujejo, ko že ustanovi skupno s svojim soprogom in njegovim pri-

jateljem Jurijem Python-om v Friburgu: *Švicarsko katoliško društvo za varstvo deklet*, dne 21. septembra 1891. Njegova prva predsednica je gospa Luiza de Reynold, ožja sorodnica gospe de Montenach in soustanoviteljica društva. Še preden preteče leto dni, se društvo pretvori v *Katoliško mednarodno zvezo društev za varstvo deklet*, dne 19. avgusta 1897 in Luiza de Reynold je prva mednarodna predsednica. V prvem mednarodnem odboru so poleg drugih tudi še Jurij Python s soprogo in gdč. Athenajsa Clément, ki je prav lansko zimo umrla in katere življenjsko delo bo prinesla Vigred v prihodnji številki.

Suzana de Montenach.

Jurij de Montenach.

Gospa Suzana de Montenach je društvu prva mednarodna tajnica. Dasi jo vprav tedaj terjajo tudi dolžnosti mlade matere, — saj je njena mlajša hčerka stara komaj dve leti — je plemenita gospa najboljša pomočnica iz prve ure. Je ta mlada mati bogata narava, in vsi, ki so se ji v teku dolgih let približali, so doživeli njen vpliv.

Izdaja »Rerum Novarum« je močno pripomogla k ustanovitvi tega prekornega društva, ki je danes razširjeno po vsem svetu. Važno pa je bilo tudi to, da se je ustanovilo na nevtralni zemlji friburški, in pa, da je v tistem trenutku baronu de Montenach stala ob strani žena, ki se ni ustrašila nobenega napora, nobenega truda za razširjanje tega društva. Posveča mu vso skrb, žrtvuje se mu popolnoma. Kmalu postane generalna podpredsednica in ob priliki kongresa v Turinu 1912. pa generalna predsednica, po smrti prve pred-

sednice gospe Luize de Reynold, umrle dne 17. marca 1912. Kakšno je bilo delovanje gospe de Montenach skozi vseh teh dolgih 33 let? Stotine in tisoči mladenk so po njej, posredno ali neposredno, dobile podporo in toplo besedo. Bila je revežem mati z darežljivo roko, zapuščenim in zavrženim sestra z razumevajočo ljubeznijo do bližnjega. In služba, ki jo je to društvo opravilo, bodisi v čisto verskem, bodisi v varstvenem oziru, je neprecenljiva. Število tistih, ki mu dolgujejo, da so ohranile čast in vero, ne preštejemo več. Katoličani, ki so jih v tem oziru časovno prehiteli protestanti, se morajo spomniti, da so po zaslugi gospe de Montenach danes te zdaleka prekosili.

In leta 1915. je Društvo za varstvo deklet stavilo v službo dobrodelnosti vse svoje mednarodne zveze. Ker je imelo svoj sedež v Friburgu in svoje dopisovalke v vseh nevtralnih in drugih deželah, je bilo pač najbolj pripravljeno, da se to društvo zavzame za vojne žrtve in njihove družine. In tudi na tem polju je društvo doseglo ogromne uspehe, bodisi s svojimi pošiljatkami živil vojnim ujetnikom, bodisi z iskanjem pogrešencev in še z mnogimi drugimi žrtvami, ki jih je društvo v trajni zvezi s švicarskim katoliškim misijomom doprineslo. Tudi tedaj srečujemo gospo de Montenach povsod v prvih vrstah.

Vse to pa se je nekam pozabilo in globoko je obžalovati, da se zgodovina tega delovanja ni pisala, ki dela čast predvsem katoličanom iz romanske Švice, ki so to zasnovali in sicer gre zasluga Mgr. Bovet-u, takratnemu ženevsko-lausanskemu škofu, ki je to junaško zamisel gojil prvi, ne vedoč, odkod mu bodo prihajala sredstva.

Tudi naši državljani so tekom tistih štirih let uživali dobrote Društev za varstvo deklet, zato izrekamo zahvalo vsem tistim, ki so te dobrodelne pisarne vodili in se žrtvovali. Skoro dvanajst let je od tedaj utonilo v večnosti. Marsikateri oče, marsikateri sin, ki je takrat, poln upov in nad, stal v cvetu svoje pomladi, se ima zahvaliti baš tem rokam, ljubečim in vedno pripravljenim da pomagajo, da je v težki uri dobil poročilo od svojcev, da je dobil vsaj tolažilno besedo.

Med mnogo drugimi gre zahvala predvsem gospej Suzani de Montenach in njenemu soprogu, ki sta pomagala vojakom, jih negovala in tolažila, dokler so bili v Švici.

Tukaj naj napišemo zahvalo tudi našemu dr. P. Angeliku Tomincu O. F. M., ki je kot slušatelj katoliške univerze v Friburgu skozi dolgih dvoja let deloval v krogu teh plemenitih mož in žena ter oskrboval vse dopisovanje naših vojnih ujetnikov in emigrantov

v Italiji in Švici. So to majhne stvari, a vendar jih tukaj na zemlji ne moremo poplačati.

Kot njen soprog, ima tudi gospa Suzana de Montenach vedno široko odprto oko za vsak mednarodni pokret. S svojim soprogom deli skrbi tudi tedaj, ko ta sredi evropskih zmešnjav gleda in vidi samo v Cerkvi in papežtvu tisti ustanovi, ki sta še zmožni, da izpregovorita besedo, ki naj svet uredi. Oba pač črpata v globini svoje vere pomirjevalno silo katoliških načel in pa brezmejno zaupanje. V papežu gledata edino pravega voditelja vseh tistih, ki iščejo rešitve bolečim vprašanjem. S svojo požrtvovalnostjo nikoli ne varčujeta, kadar gre za splošni blagor človeštva.

Unija za proučevanje mednarodnih vprašanj, kateri Jurij de Montenach načeluje do smrti in ji tudi začrta program, nadaljuje njegovo delovanje po njegovi soprogi, ki je uniji podpredsednica in po edinem sinu, Ivanu Danijelu de Montenach, ki je dodeljen političnemu oddelku pri Zvezi Narodov.

Kot njen soprog, tudi gospa Suzana de Montenach hitro doume, kaj se pravi biti državljani nevtralne zemlje. Vse to ji je vseskozi dajalo in ji še daje prostost gibanja, več prostora vsaki njenih kretenj, da preko meja svoje ožje in širše domovine tem lažje predstavlja vse, kar je najbolj narodnega v katoliški ideji. Kot njen soprog, je tudi ona do zadnjih globin razumela prelepi izraz »homo catholicus« in s čudovito vztrajnostjo, neupogljivo voljo seje gotove organizatorične mednarodne katoliške ideje, vedno stremeča, da prevede v socialno resničnost značaj rimske duševnosti. Kot njen soprog, ki je nosil te jasne ideje iz Friburga v Rim, iz Rima na Dunaj, iz Dunaja v Lousani, iz Lousani-a v Pariz, tako tudi ona nosi iste ideje med žensko mladino. Kakor se je njen soprog vse življenje bojeval za »Pax Romano«, tako je njegova plemenita soproga nežno zvezana z rojstvom in razvojem »Caritas Romanae« kot bi lahko imenovali Društvo za varstvo deklet vzporedno s »Pax Romano«. Potrpežljivost, nesebična in skromna dobrohotnost, milina, pomanjkanje vsake zavisti in zagrenjenosti, dobrodelni mir, tista zmožnost vse dati, prenesti, verovati, upati in vse trpeti, veseliti se dobrega, če pride, velikodušnost in premagovanje, ki merita na junaštvo, ali ni to Caritas?

Poleg soproga, ki je ves prepojen katoliškega in mednarodnega duha, je božja Previdnost postavila žensko osebnost, čudovito obdareno za apostolstvo zamisli: »Zakaj mladenka, ki jo je usoda iztrgala domovini, ne bi našla zaščite in gostoljubnosti povsod tam, kjer ob-

stojajo katoliške organizacije?« In danes nam stoteri in tisočeri belorumeni trakovi, ki jih nosijo kolodvorske pomočnice, pričajo, kako zelo Bog blagoslavlja delovanje gospe Suzane de Montenach in kako živa je skrb za mlada dekleta, saj se udejestvuje tudi kot članica komisije za pobijanje trgovine z dekleti in otroki pri Društvu Narodov.

Kakor njen soprog, tudi gospa Suzana de Montenach uporablja vse svoje zmožnosti, organizatorične in govorniške, da na mednarodnem polju pripravlja Kristusovega socialnega kraljestva pravo uresničenje. Na mednarodnem polju naj se strneta kraljestvo časa in nebeški Jeruzalem. Na njem naj si družba kot posameznik pripravlja svoj naslonjač ali svojo pručico za v večno domovanje.

Beloglavec-Kranjc Draga:

PREDBOŽIČNA

V daljavi silhuete golih bukev,
s kosmiči drobnimi posute so ravni;
ko plašna misel, ki se izgubila,
v vrtincih mrzlih tih odmev ihti.

Nebo se je sklonilo k zemlji:
šepeče sladke tajne ji obet.
Božično hrepenenje poje v srcu,
ljubezni dviga nežni se šepet.

Da dano mi je v teh skrivnostnih dneh
iz duše tvoje mrzlo bol izpiti,
v skeleče rane vere in ljubezni
iz mojega srca v razbito tvoje vlti!

Daljave neprehodne ginejo v obzorju;
saj k tebi zame ni poti:
Ko plašna misel, ki se izgubila,
v vrtincih mrzlih tih odmev ihti.

Ana Galetova:

PETO KOLO

(Konec.)

MATURA.

»Čez dva meseca bo matura,« je opomnil razrednik.

»Katera še ni začela študirati, naj to stori. Je zadnji čas. Skoro malo pozno bo že.«

Še nisem začela. Kako? Knjige nimam prav nobene. Krog našega doma je pomlad. Šestero orjaških jablan cvete z vso silo. Nebeško lepo je ležati v travi in gledati v cvetje.

»Skoro malo pozno je že,« je rekel razrednik.

»Zdaj denite vse na stran. Počakajo naj fantje in bratranci.«

Saj nimam fanta, sem zamahnila in obenem pomislila na dijaka, katerega so vse dni iskale moje oči, ki je imel zakrpane hlačke in je bil priden. Toda treba se bo le učiti.

Težko je šlo. Vse predmete sem bolj presanjala kot preštudirala.

Nekam globoko so mi zlezle oči in čudno sem omahovala, ko sem šla k izpitu. Zavest, da sem na koncu, me je šibila.

»Ste trudni?« me je ljubeče vprašala profesorica, ki me je komaj poznala.

Ne, sem odkimala in sem bila takoj močnejša.

»Vas čaka kako darilo, če napravite izpit?«

Mene? Moja diploma ne bo tako sijajna. Pa tudi sicer ne. Meni šteje dom v dolžnost, da dobro končam šolo. To pot niti dolžnosti ne bom izpolnila.

»Kaj niste študirali?«

Ne! Samo zelo dolge strani svojega dnevnika sem pisala. Spomladi se mi kar ne da brodirati po knjigah.

»Želim vam srečo,« mi je segla v roko in šla.

Od teh besed me je obšla vedrost. Močno sem se vzdržala, četudi sem nosila bled obraz.

Oddahnila sem se.

Doma sem jedla močnik z mlekom in sobota je bila. Ob sobotah pa pri nas Ana poriba sobo in kuhinjo.

LIST IZ DNEVNIKA.

Jesen je. Svet je kot težka, umirajoča dlan. Še ajde ni letos — tiste lepe, bele, jesenske sladkosti. Samo umiranje. Duša si pa želi širokih trenutkov.

Od juga se tepo težki oblaki.

Zdi se mi, da nisem bila nikoli otrok. Otroci vendar ne nosijo takih butar.

Naš očka je danes mlajši od mene. V lica je rdeč in na orgljice igra: »O Jezus, Marija, Francozje so že tu!« Moram se mu nasmeiniti. Pa se mi zdi, da vidim prihajati Napoleona s Francozi. Vsi so na belcih. Zlati časi gredo z njimi na levi in desni. Tako hitro gredo, da je videti le troje puščic: na sredi bela, ob straneh po ena zlata.

Lepo!

Pa saj ni to Napoleon!

Moj kralj je, ki odreši zakleto peto kolo. Vstavil se je pred menoj.

Zelenomodre oči ima kot nezrela rž. Pogled mu vonja po ajdovem medu. Na čelo mu je zdrsnil zlat koder. V gumbnici ima rdečo rožo, temnordečo, kot zastarela ljubezen.

Ko bi vedel, kako blagoslavlja s svojimi očmi moje dni, bi gledal dolgo in toplo.

Stopi k meni, Mali!

Tri leta sva se srečavala z očmi in srcem. Stopi k meni!

Razproستم roki, objeti hočem, pa se najdeta leva in desna roka in strah me je praznote.

Kakšnega kralja pa iščem?

Moj kralj je tisti: — v belem kruhku je doma, Bog. Z belo dušo se mu človek zapiše, pa je težko, težko biti njegov. Sladak je in dober, ljubi kot nihče, pa bi človek le pobegnil pred njim, če bi mogel in če bi imel kam.

Grd je človek!

Jokala bi. Solza je pri meni vedno tisto, kar je največ. Ali osemletno prognanstvo mi je izpilo solze.

Jesen je. Veter divja in nosi s seboj milijone suhih, odpadlih listov. Ti listi so kakor otroci, pahnjeni od skupnih domov.

Tilka Lamprechtova-Dušica:

BELE VRTNICE

(Konec.)

Bile so tako lepe te sanje in misli, da je bil ves nevoljen, ko ga je Milan priklical nazaj v resničnost s pripombo:

»Krasno je! Vso noč bi ostal tu zunaj. Škoda, da nisva povabila Vando z seboj.«

»Bog ve, ali je šla spat? Ne verjamem! Najbrž sloni na balkonu, odkoder je lep razgled po vsej okolici. Kolikor vem, Vanda zelo ljubi take noči!«

»Čisto umevno. V takih nočeh je človeku tako lahko sanjariti in v sanjah doživljati, kar nam resničnost ne more dati.«

»Torej ti misliš, da Vandi nekaj manjka?«

»O tem sem prepričan. Ali nisi še nikdar opazil, kako bridko-resna poteza se ji pojavi ob ustnicah, kadar se nasmeje?«

»Že dolgo jo opažam in slutim, da ima nekaj na duši. Tudi vprašal sem jo že nekoč. Četudi mi drugače vse zaupa, to mi je pa utajila. Pripisal sem to njeni bolezni. Četudi je na videz zdrava, klika boleznij še v njej.«

»To je napačna razlaga! Ko bi ti iskal kot človek, a ne vedno kot zdravnik, morda bi našel — kakor sem našel jaz — njeno skrivnost.«

»Torej to si omenil prej?«

»Da. Vandina zadrega mi je potrdila, da imam prav.«

»Prosim, povej, kaj misliš. Ni radovednost, da te vprašujem, ampak le skrb zanjo mi to narekuje. Dobro mi je namreč znano, da notranje trpljenje, žalost in otožnost slabše vpliva na pljuča, ko največje ovire od zunaj. Zato skušam pri svojih bolnikih najprej odstraniti duševne ovire in — s tem sem že napol uspel pri zdravljenju boleznih same.«

»Tembolj čudno je torej, da nisi našel, kar je vendar tako važno!«

»Milan, mučiš me! Ko bi ti vedel, koliko prostega časa žrtvujem zadnji čas temu vprašanju, ko bi ti vedel, s kakim strahom opazam, da legajo temne sence na njeno belo čelo, da se temni njen jasni pogled. Sicer se v moji navzočnosti premaguje, toda videl sem jo, ko je bila sama in je mislila, da je neopazovana. In nikdar, pa naj jo še tako obsipam z nežnostjo, nikdar ne pokaže svoje čuvstvenosti. V začetku me je njena hladna treznost veselila, tudi sam sem se lažje premagoval, zdaj si včasih le želim, da bi se odkrila, razsnežila, kakor takrat, ko sem jo iznenadil v gorski samoti. Milan, svetuj mi!«

»Svetoval bom. Vzrok Vandine bolesi si — ti!«

»Jaz? Ali za božjo voljo!« Drago je čutil ob teh besedah, kot udarec po glavi, a Milan je brezobzirno nadaljeval:

»Da, ti! Ti in tvoja nespametna načela! Čakaj, razložim ti, da si — vkljub svoji vestnosti — slab človek.

Medtem, ko se ti zapiraš med svoje knjige in črpaš iz njih tisto visoko učenost, preživljam jaz svoje proste ure med ljudmi. Lahkoživec sem, ampak življenje je najboljša šola in jaz sem dober učenec. Moja učenost sicer ni tako visoka in globoka ko tvoja, zato pa ni nič manj — važna.«

»Saj to tako že vem,« je opomnil nestrpno Drago. Milan pa se ni dal motiti:

»Nič ne veš. Zdaj poslušaj, — ali pa ti ne povem ničesar več!« Drago je seveda umolknil in potrpežljivo čakal. Milan je nadaljeval:

»Veliko sem se bavil z nežnim spolom. Ne samo, da sem se rad zabaval z ženskami, tudi njih duševnost sem študiral. Le redko se varam v svoji sodbi in tako mislim, da sem odkril tudi Vando. Tako le sodim:

Kakor se v tebi bori človek z zdravnikom, tako se v njej bori ljubezen in poklic žene. Njena bogata duša kliče po odrešenju! Ljubezen je cvet življenja; iz tega cveta naj se razvije sad, to je zakon

narave. Zato je Stvarnik položil v žensko dušo močni klic po materinstvu. V ljubezni je ženska duša tako bogata, da želi s tem bogastvom osrečiti drugega; zato hrepeni — po materinstvu. Ženska ve, da je to edini način, s katerim more rešiti svoj duševni zaklad propada. Odreči se materinstvu je za žensko žrtev in čim bogatejša je njena duša, čim globlja ljubezen, tem težja je ta žrtev.«

»Razumem, Milan, kaj misliš. Toda, če Vanda to želi, zakaj pa . . . ?«

»Zakaj to prikriva? Ker je spoznala tvojo sebičnost, ker ve, da si ti zdravnik in samo zdravnik. Ali naj bi se ti ponujala?«

»Mogoče imaš prav! Oh, kaj naj storim?«

»Ako še zdaj nisi na jasnem, potem premišluj še dalje, jaz pa bom medtem porabil vse zmožnosti, vsako priliko, da si priborim srečo, katere ti ne vidiš, nočeš videti.«

»Milan, kaj naj to pomeni?«

»To pomeni, da bom poskusil približati se Vandí. Preden se ti vzdramiš, preden premagaš vse protivzroke, preden se ti res odločiš, bom jaz že davno na cilju. Ti pa se zarij v svojo zdravniško vedo in ostani zvest svojim načelom. Jaz se prav nič ne bojim njene — je-tike.«

»Kaj? Ti si moj prijatelj?«

»Drago, žal mi je, da sem tvoj prijatelj! Le ker sem tvoj prijatelj, sem se odrekel tej edini pravi ljubezni, ki sem je zmožen. Da boš vedel, tudi jaz ljubim Vando, mogoče bolj ko ti! Ona je ideal, o katerem sem ti takrat pravil. Ti si mi takrat zatajil svojo skrivnost, ker si se me bal kot tekmeča. Slučajno pa se mi je vse odkrilo. Najprej tista slika, potem tvoje priznanje. Hudo mi je bilo, a ostal sem zvest prijatelj. Storil sem še več. Ko sem zvedel, kaj je Vanda, sem storil vse, da si jo dobil sem gori. Papanu je ugajala in tudi kot sinaha bi mu bila dobrodošla. Pa sem vztrajal, dasi mi je bilo hudo. V veliki meri sem zadostil prijateljstvu in nič mi ne brani storiti tega, kar bi bil že davno rad. Moja srečna zvezda me gotovo ne bo zapustila. Tako, zdaj veš!«

Da, Drago je vedel več ko dovolj. Najhuje je bilo, da je moral priznati vse, kar je Milan trdil. Ni mu pa mogel zameriti, saj je ravnal res velikodušno in nesebično. Tem več vzroka je imel očitati sam sebi in je to tudi storil.

Medtem sta dospela do vile. Drago je povabil Milana v sobo. Ta se je zgovoril z utrujenostjo in se umaknil v svojo sobo. V resnici

ni bil toliko utrujen, ampak želel je, da Drago ostane pod vtisom prejšnjega pogovora. Bil je prepričan, da je dosegel svoj namen in bilo mu je — skoro žal. Toda s tem je pomagal tudi — njej. Zadovoljen se je odpravil spat.

»Pa sem ga le ugnal, čudaka medicinskega! Samo zato sem ga, ker ga ti ljubiš, ti — Vanda! Ker vem, da bi se mu vseeno nikdar ne izneverila, čeprav bi te mučil do smrti z svojo zdravniško učenostjo. —

*

Drago pa se je vsedel k pisalni mizi in vzel njeno sliko v roke. Vanda, ljubljena Vanda! Ali naj pusti, da mu jo prijatelj prevzame? Ne, ne mogel bi živeti brez nje! Naenkrat se mu je zazdelo njegovo načelo zelo malenkostno! Ločiti se od Vande, — ne, nikdar! Tega bi ne prebolel . . .

Kakor bi se bal, da mu jo kdo iztrga, je pritisnil njeno sliko k sebi. V tem hipu so zginili vsi predsodki. Bil je človek, kakor vsak drugi. — —

Še enkrat je pogledal sliko, jo spoštljivo poljubil in dal nazaj v okvir. Nato se je vlegel. Toda ni zaspal. Kdo bi tudi mogel spati v taki noči!

*

Krasno jutro je rodila tista noč. Vsaj Dragotu, ki se je sprehal v gozdu, se je zdelo, da še ni videl lepšega. Na vzhodu je rumenela zarja in naznanjala, da vstaja zlato solnce izza gora.

Tudi Drago je čakal na prihod, toda ne na solnčni, ampak na prihod Vande. Ni čakal dolgo! Že je prihajala vsa obsijana s prvimi solnčnimi žarki. Stopil ji je nasproti, jo prijel za roke in rekel:

»Vanda!«

Samo eno besedico, samo njeno ime je izrekel in vendar je bilo povedano vse. Z rahlim vzklikom se mu je vrgla v objem in Drago jo je ves srečen obsul s poljubi — — —

Potem pa sta šla dalje z roko v roki. Lepa je bila pot v mlado, rosno jutro! Z vstajajočim soncem je vstajala njuna sreča, tako lepa, tako čarobna, kot je bilo čarobno mlado jutro, v katerem se je rodila.

*

Milan je vstal in se začudil, da je tako mirno. Sonce je že vzhajalo in radovedno kukalo v sobo. Milan se je vpraševal, ali je morda Drago že v zdravilišču, ali kje drugje? Morda pa še spi? No, čudno bi ne bilo, če bi zaležal, gotovo sinoči ni kmalu zaspal, preveč mu

je napovedal. Napravil se je in šel trkat na njegova vrata. Res, ni ga več! Kam je zginil?

Napotil se je, da ga poišče. Na dvorišču je srečal strežnico in jo vprašal za primarijem. Povedala mu je, da je šel na sprehod v gozd. Hipoma se mu je posvetilo in vprašal je še:

»Ali je sestra Vanda že pokoncu?«

Ko je zvedel, da se tudi ona sprehaja, je vedel dovolj in se napotil za njima. Vedel je naprej, kako ju bo srečal in — se tega zelo veselil, čeprav mu je bilo obenem bridko, da bi se zjokal. Da prikrije svojo boleost, se je delal razposajeno veselega.

Tedaj ju je zagledal, res, kakor je mislil, roko v roki — lepa, mlada, srečna. Hitel je njima naproti in vprašal nagajivo:

»Odkdaj se sprehajata gospod primarij in sestra nadzornica skupno?«

»Od danes naprej vedno,« se je pomembno odzval Drago in ga hvaležno, a tudi zmagoslavno pogledal.

»Reci raje, odkar so prijatelji nesebični!« je rekel Milan, a Vanda, ki je stala poleg, ni preslišala rahlega vzdihla, ki se mu je ob teh besedah izvil. Drago pa je govoril ves srečen:

»Res, Milan, vrl prijatelj si, zato te prosim, ostani dalj časa pri nas. Pomagal boš, pripraviti moj dom za sprejem moje žene, ki ti jo tu predstavljam!«

Milan se je sklonil nad Vandino roko in jo vroče poljubil. S tem je hotel prikriti svojo ganjenost. Toda to mu je le napol uspelo. Iz očesa mu je namreč kanila solza in ostala s poljubom vred na njeni roki. Tudi glas je bil čudno nežen, ko je rekel:

»Gospodična Vanda! Želim vam vso polnost sreče!«

Tisti hip je Vanda zaslutila, da jo tudi ta mladi mož resnično ljubi in slutila je, da trpi. Ker je bila srečna, je želela, da bi bili tudi drugi. Prisrčno je odgovorila:

»Gospod Milan, isto srečo želim tudi jaz vam!«

Milan se je neverjetno nasmehnil in se nato obrnil k prijatelju:

»Tebi, Drago, ne želim sreče, ker jo še vedno imaš. Želim ti le, da jo dolgo in nemoteno uživaš!«

Skupno so se nato vračali v zdravilišče.

✱

Nastali so lepi dnevi. Vkljub svoji vestnosti je Drago tiste dni zanemarjal svoj poklic in odlagal vse, kar se je le dalo odložiti. Tudi Vanda je imela mnogo opravil. Milan pa je bil povsod zraven, le tu

in tam se je umaknil v gozd in pustil ženina in nevesto sama. To je storil posebno takrat, kadar mu je kaka neprevidna beseda znova odprla njegovo srčno rano. Tedaj se je zatekel v gozd, poiskal tam kak samoten kraj, se vlegel v travo in čakal, da se umiri.

Vanda je čutila, kaj se godi v njegovi duši, toda ni mu mogla pomagati. Tu in tam sta z Dragom govorila tudi o njem. To in ono je zvedela od Dragota, nekaj je uganila in pomalem je spoznala, da ju je pravzaprav Milan pripeljal do sreče. To, da je toliko storil, da je toliko žrtvoval, ji je tudi odkrivalo, da je ljubezen tega navideznega lahkoživca res velika. In še to premagovanje! Iz lastne skušnje je vedela, kako težko je nositi ljubezen v duši in jo ne — pokazati.

Vsaj zadnje mu hoče olajšati.

Ko sta bila nekoč slučajno sama, se je obrnila naravnost k njemu:

»Gospod Milan! Ni potrebno, da se mučite in skrivate svoja čuvstva pred menoj. Vem, kaj ste storili za me, za naju! Kdor nosi v duši tako čisto, plemenito ljubezen, se je ni treba sramovati. Ljubezni vam sicer ne morem vračati, a če hočete biti moj prijatelj — tu moja roka!«

Milan ni rekel ničesar. Le njeno roko je vzel in jo obsul s poljubi. Ni mu je odtegnila, saj je vedela, da je — zvest prijatelj.

Zadnji večer pred poročnim dnem so sedeli vsi trije v lepo urejenem domu in — se poslavljali. Zaročenca od preteklosti, Milan od zaročencev. Delali so načrte za potovanje. Ko pa je Vanda za hip odšla ven, se je Drago obrnil k prijatelju:

»Ti, ali si res hotel osvojiti Vando?«

Milan je vzdihnil in odkritosrčno priznal:

»Hotel bi bil že, hotel! To sem rekel samo zato, da bi te spametoval. Vedel sem predobro, da bi bil moj trud zaman. Dekleta kot je Vanda ljubijo samo enkrat. Take ženske se možijo edino iz ljubezni...«

Tedaj je vstopila in Milan je umolknil. Drago pa si je dal odduška:

»Milan, ti si zlat prijatelj! Pijva na trajnost najinega prijateljstva, ne, pijva raje pobratimstvo!«

Nalil je čaše. Rujno vince je kar kipelo iz njih. Milan je pogledal Vando in tiha prošnja je bila v tem pogledu. Umela jo je. Izlila je vodo iz kozarca in se obrnila k Dragotu:

»Tudi meni! Sicer ne pijem vina, ampak nocoj naj bo izjema!«
Pili so pobratimstvo in Vanda sama je ponudila Milanu posestrimski poljub — — — *

Drugi dan so se vsi trije odpeljali. Poroka se je vršila v prestolnici. Cerkvenemu obredu je razen Milana prisostvoval tudi Milanov papa, dr. Holzer. Temu se je Drago še posebno zahvalil za »nadzornico«. Potem pa sta se novoporočenca odpeljala. Njuno potovanje ju je vodilo skozi Švico v Italijo, čez Jadran v Dalmacijo in od tam nazaj na sever. Preden sta se vrnila v svoj dom, sta obiskala še razne kraje, na katere so ju vezali spomini. Da sta na kliniki stopila tudi na balkon, je umljivo.

V »Orlovem gnezd« so se seveda pripravili na njun prihod, ker je bil Milan zopet gori. Ko sta se pripeljala, so bili vsi prebivalci zbrani pred vhodom in iz skoro 500 grl je zadonel vesel pozdrav: »Živela! Dobrodošla!« Dva krasna mlaja sta bila postavljena pred vhodom in isti pozdrav je blestel nad njima: »Živela! Dobrodošla!«

Drago je skočil z voza in dal soprogi roko. Že so ju obkolili. Milan jima je s prisrčnimi besedami izrazil dobrodošlico. Najmanjša izmed pacientinj, 5-letna Jelka, je podala gospe primarijevi krasen šopek in mali Bogdan gospodu primariju krasno sliko, pravo umetnino.

Mladi primarij se je zahvalil za lep sprejem. Vanda pa je vzela mala dva s seboj v stanovanje in ju pogostila. Da je povabila tudi Milana, je umljivo. Ko sta se mala dva naužila slaščic, ju je Milan odvedel. Mlada soproga sta ostala sama v svojem domu. Tedaj je Drago objel svojo ljubljeno Vando in ves prevzet od veličine tega trenutka rekel:

»Pozdravljena v najinem domu, ljubljena!«

*

Drugo jutro je Milan odhajal. Vanda in Drago sta ga spremila do avta, ki je stal pred glavnim vhodom. Milan je pokazal na napis in rekel:

»Ko sem prvič videl ta napis, mi ni bil povsem po volji, kajti orel še ni spletel gnezda. Toda zdaj je na mestu. Želim samo še, da iz tega gnezda zrastejo mali orlič, ki naj bodo tako idealni, kakor je njihova mama!«

To govoreč je že sedel v avto in ga spravil v tek. Le to jě še videl, da je Vanda zardela in se naslonila na soproga.

Kaj je rekel Drago, pa ni slišal. Slišala je samo Vanda in odgovorila:

»Ne merim življenje na dolgost, nego na vsebino!«

Teh Vandinih besed se je držal tudi Milan, četudi jih ni slišal. Samo na drug način. Ko se je vrnil nazaj v mesto, med prijatelje, je začel spet prejšnje življenje. Zdelo se je, da hoče užiti vse, karkoli nudi mestno razkošje.

Tako je spet enkrat sedel v družbi sebi enakih. Bila je vesela družba in vino je teklo ne samo v grla, ampak tudi z mize. Nekdo je stavil predlog, da vsak izmed navzočih imenuje eno žensko ime, njemu najdražje in cela družba naj pije na njeno zdravje. Smejali so se in napivali. Prišla je vrsta na Milana. Vsi so bili radovedni, kateri izmed svojih mnogoštevilnih znank bo napil. Milan pa je — molčal. Edino ime, ki mu je bilo res drago, mu je bilo presveto za tako zdravico. Tovariši so se smejali in ga silili, naj vendar pove.

Tedaj se je približal natakár:

»Gospod profesor Holzer, brzojavka!«

Hitro jo je vzel v roke in odprl. Prestrašen se je prvi hip sesedel in pred očmi je nastala tema. Zbral je vse moči in prebral vsebino. Pa je napravila nanj vse drugačen vtis. Skočil je pokoncu in vihteč brzojavko, klical veselo:

»Bravo, bravo! Natakár, najboljšega vina na mizo na moj račun!«

Obsuli so ga z vprašanji. Toda trdovratno je molčal, dokler ni kipelo vino v vseh čašah. Potem pa je dvignil svojo čašo in rekel:

»Pijmo na zdravje malega orliča in njegove matere Vande!«

Nagnil je čašo in izpil do dna. Tovariši so sledili njegovemu zgledu, nato pa iznova vpraševali, kako in kaj. Namesto odgovora na vsa ta vprašanja je znova — to pot glasno — prebral brzojavko:

»Pridi, Milan, Vanda mi je podarila sina in želi, da mu kumuješ Ti!

Drago.«

Nad eno leto je minilo od Vandine poroke, toda Milan ni bil v tem letu niti enkrat pri Dragotu in Vandí, dasi sta ga oba vabila na obisk. Enkrat sta ga vabila celo osebno, ko sta prišla po opravih v mesto. To je bilo pred petimi meseci. Obljubil je, da bo prišel; toda obljube ni izpolnil. Rana, ki si jo je sam zadal, je še vedno krvavela

in njegovo srce se še vedno ni hotelo zadovoljiti z samim prijateljstvom. Ko je zadnjič videl Vando, je bila lepša ko kdaj poprej in videti je bila zelo, zelo srečna. Takrat ni vedel, kaj jo tako osrečuje; danes pa ve. Njena najsvetejša želja je bila spolnjena; nosila je pod srcem novo življenje, sad v žrtvi rojene, čiste in svete ljubezni.

Ali je Vanda slutila njegovo bol? Gotovo! Zato mu je hotela pomagati. Milan je uganil: Želi, da bi jaz svojo ljubezen do nje prenesel na njeno dete. Njena želja je njemu svet ukaz! Preden je dete videl, ga je že vzljudil, vzljudil — zaradi nje.

Od prodajalne do prodajalne je hitel in vse, kar se mu je zdelo primerno za takega malega princa, je pokupil. Komaj je stlačil vso to drobnarijo v svoj avto. To vse je bilo le za malega, Vandinega sinčka. Tudi Vandi bi rad kaj poklonil. Toda, kaj? Ugibal je in končno uganil. Kupil je krasen šopek belih vrtnic in ga ovil z rdeče-zelenim trakom. Nato se je odpeljal.

P. Evstahij:

PRED PODOBO BREZMADEŽNE

O Brezmadežna! Ni te ranil dih izvirne krivde, čeprav si Adamovega rodu kakor mi; Gospod te je izvolil izmed vseh hčerá Evinih...

Že v raju te je padlim prvim staršem napovedal Vsepravični in Vseusmiljeni, obljubil je Odrešenika in rešenje po tvojem deviškem materinstvu, napovedal je tvojo zmago nad staro kačo — Najvišji te je dvignil: zmagovalka si nad satanom in njegovim kraljestvom, kraljestvom teme in zlobe...

O Brezmadežna! Ti sama veš, kako si nepopisno blažena, ko ti spričuje sladka zavest: »nikoli nisem bila pod oblastjo Satanovo!«...

O Brezmadežna, privoščimo ti vso čast in slavo, ki jo imaš v Bogu. edinem in troedinem, v Bogu, ki je Zveličar tvoj! —

Božjemu Sinu, ki je prišel na svet po tebi, o deviška Bogorodica, tvojemu Sinu je pa naš rod tako nehvaležen: upira se mu in ga žali. — Zaradi krivic in grehov ima Satan dopuščanje, da sme skušati in napadati Adamove otroke...

O Brezmadežna, pridi nam na pomoč s svojo materinsko dobroto: izprosi nam, da bomo mogli premagati vse viharje, zmagati sebe in Satana in tiste, ki so njegovi —!

Da bomo tvoji, o deviška Mati, tvoji, o Najčistejša, in zvesti vsak čas tvojemu Božjemu Sinu! — Gospodu v čast in slavo in tebi!

Vsa lepa si, Marija! — O da bi bila čista tudi srca naša in lepe naše duše!

ROZVITA FRANKOVA

Zgodba človeških src iz dobe katoliške reformacije.

(Konec.)

VII.

Kako čas hitro beži! Ali ste videli obraz potoka, ki se mu mudi daleč, naprej v nepoznano tujino, v sladke opojne skrivnosti velikih rek in morja? Še ne? Ozrite se enkrat v čisto gladino potoka in boste videli, da je vaš obraz vsak hip drugačen, povsem svojski, vaš in zopet ne, preliwa se, vsak trenutek dobiva nov izraz.

Tako je s človekom v toku časa. Tako je s sleherno dobo, če računamo z njo kot celoto.

Ko se je ljubljanski deželni zbor 28. februarja 1598 zbral, je imel obilo posla s pritožbami stanov, zlasti v verskih zadevah. Po deželi je bila takoimenovana protireformacija že domala izvedena. Pripadali so novi veri itak izvečine le plemiči in graščaki in še ti ponajveč iz osebnih razlogov. Ne smemo pa trditi, da med njimi ni bilo čistih značajev, ki so res gledali v novi veri luteranski novo dobo in nov obraz svojega časa. Toda resnici na ljubo bodi povedano, da so bili taki možje redki.

V Ljubljani je stvar bila kočljivejša. Že 2. marca 1598 je deželni zbor sklenil na nasvet deželnega glavarja, da izroči vse verske pritožbe zaeno s političnimi deželnim komisarjem. Potem naj se snidejo vsi stanovi, ki pripadajo augsburški konfesiji in naj podajo svoje mnenje. Škof Hren pa odločno zavrača ta predlog, češ, naj se vse pritožbe obravnavajo v navzočnosti vseh katoličanov in protestantov, češ, da imajo tudi katoličani marsikaj povedati in potožiti. Naslednji dan so šli stanovi še dlje in predložili so deželnim komisarjem vse pritožbe ter obenem pripomnili, da so vsa posvetovanja brezuspešna, preden ne bodo ta vprašanja rešena. Toda že popoldne istega dne prinese poseben sel strog odlok nadvojvode, v katerem očita le-ta stanovom upor, dobesedno »rebellion«. Grof Ahacij Thurn je ves iz sebe. Trpko zavrača očitke in zahteva zadoščenje. Toda nadvojvoda ostane neizprosni in 13. marca zavrne vse pritožbe. Škof Hren kot deželni maršal predlaga zaključno sejo — toda ne uspe — deželni zbor je preložen na 1. aprila istega leta. Zadnji dan pred tem usodnim so kranjski stanovi po nasvetu štajerskih izvolili poseben odbor

odličnih mož, ki so imeli pooblastilo nadvojvodi odreči sleherno denarno pomoč, če bo novo vero preganjal. Imena teh gospodov so nam znana: grof Ahacij Thurn, deželni glavar baron Jurij Kiselj, Ludovik grof in baron Thurn, baron Lovrenc Iški, Andrej Paradajzar, Janez Bonhomo, Jurij Andrej Kacijanar in drugi.

To so bili težki dnevi za vojvodino Kranjsko.

Nadvojvoda Ferdinand je romal v Loretto k Materi božji in se tam slovesno zaobljubil, da bo povsod v svojih deželah ščitil katoliško vero. Papež Klemen VIII. Aldobrandini, ki je imel v svojem grbu Romulov križ — kot znamenje neustrašenosti, — ga je v tej zvestobi še potrdil, zakaj našel je v nadvojvodi moža lepše bodočnosti.

Ne smemo pa misliti, da so bili luteranci zatirane ovčice. Ta borba je bila v duhu časa utemeljena, čas sam — boljše rečeno ljudje one dobe — so bili take miselnosti, da ima svoboda vesti čisto svoje pravice, če ji pa sila in moč pesti malo pomaga — nič dudega zato. In ta miselnost je bila na obeh straneh močno razvita in moram reči, če mirno preudarjam obe stranki, so imeli luteranci izdatno večjo udarno silo, borbenost in nepopustljivost. Škof Hren je šele obujal katoličane k obrambi, šele pripravljal tla, bojeval je res boj kot mož, ki zaupa bolj na božjo pomoč kot na človeško silo in zvestobo.

Drobna slika iz tistih dni. Praznik sv. Rešnjega Telesa 30. maja na večer je več oboroženih mož barona Schnitzenpauma pričelo razgrajati po mestu. Psovali so škofa, zmerjali vicedoma, peli pesmi proti frančiškankom in jezuitom in ogovarjali mimoidoče: Si papežnik? — Si evangelski? In če je odgovoril kdo, da je katoličan, so mu z golim orožjem grozili, ga pretepali in štiri celó nevarno ranili. Vicedom je o tem dogodku poročal na cesarski dvor — toda brez uspeha. Vendar je 11. julija vicedom razglasil nadvojvodov dekret, da mestni magistrat nikomur več ne sme dati meščanske pravice razen katoličanu, ki tudi priseže, da bo veri očetov zvest ostal.

VIII.

To je okvir, da tem lažje v tem okviru gledamo življenje meščanov ljubljanskih v tistih dneh borbe za svobodo vesti in za vero davnih pradedov.

Zakaj Rozvita — roža življenja — tako jo nazivajo mladi gospodje iz teh krogov ljubljanskih odličnikov, raste v tem okolju.

Zelo je zrasla in postala je naravnost zala. Temne lase ima, temna dalmatinska polt je sicer nekoliko obledela, vendar ob Esteri, ki je plavalasa blondinka, je še vedno kakor zlatorumena slonova kost.

Estera je hladna in že malce računa na desno in levo, kako bi kaj obrnila svojega srca čolniček. Če sem to besedo rabil, ne mislim s tem kaj zlega reči o njej. Le to, da je bila v svojem čuvstvovanju bolj mirna kot naša Rozvita, mala Dalmatinka.

Mnogo se je govorilo o naklonjenosti odličnega grofa Blagaja Leopolda Ursinija, ki sicer ni bil več mlad, pač pa zastaven mož, ki je opravljal službo deželnega maršala. Bil je srednje postave, dovolj krepak, nekaj srebrnih niti je že prepredlo njegove vranje črne lase. Večkrat je zahajal v hišo doktorja Verbiča, četudi je bil drugače zelo visok z ljudmi. Celó s sovrstniki je občeval dokaj hladno in umerjeno.

Prav on ji je bil prvi dal ime — roža življenja — in s tem zaeno pokazal pred gospodom Billiers, ki je bil stolni kanonik in odličen prijatelj Verbičev, da ne zna biti samo plemič, temveč, da je tudi naobražen.

Toda Rozvita je bila vedno samosvoja. Bila je manj umerjena kot Estera, manj družabno izbrušena, tega pač ni imela v krvi, zato pa je bila bolj neposredna, naravna in prisrčna. In prav to jo je omililo, preprosto plemkinjo iz obmejnega kastela, tej izbrani in precej oholi gospodi.

In Rozvita Frankova je pri vsej ljubkosti ponosna. Šepetali so o njej, kako je nekoč zavrnila dragocen prstan komendatorja barona Löwensteina. Bilo je po svečani večerji. Rozvita je imela svetlozeleno obleko, v laseh majhen diademček, po tedanji šegi precej izrezan životek, da so bila ramena skoro prosta. Prav tedaj, ko ji je z dovoljenjem doktorja Verbiča pomerjal dragoceni nakit, če ni prevelik za njene drobne roke, se ona slučajno v zadregi ozre na barona in vidi, kako z očmi strastno gleda nanjo. Kakor od strele zadeta obstane, lica ji zarde noter do ramen, z nogo zacepeta, roko ponosno umakne, da pade prstan komendatorju iz rok in se zakotali na tla. Vsi se ozro na oba, ona pa mirno in ponosno, kot da ji vse to ni prav nič mar, odide iz dvorane.

Komendator sicer s smehom in dovtipom hoče prikriti zadrego in jezo, toda dobro ve, da bo Ljubljana govorila. In je bil doslej tak junak... Ko so pa njej povedali, da ima komendator mogočno roko, je stegnila svojo in dejala s poudarkom: »Čuvaj se senjske roke!«

Znano pa je tudi bilo, da je javno upala povedati svojo misel o pravici ali krivici, pa najsi je bilo to komu ljubo ali ne. Četudi vzgojena v duhu poluteranjene družine, v krogu zelo odličnih pripadnikov nove vere čistega evangelija, je vendar ohranila tenak čut za pravico.

Ko je 1. novembra 1598 škof Tomaž Hren v slovesnem sprevodu prišel v špitalsko cerkev, ki so jo imeli skozi štirideset let protestanti v rokah, in tam opravil sv. mašo, se je v protestantskih krogih z vso vnemo ostro govorilo vse vprek o izgonu predikantov iz mesta in dežele. Rozvita je poslušala razgovor dveh plemičev. Ko je mlajši obeh, Jurij Andrej Gall, z bridko jezo omenil: »In čisti evangelij preganjajo, ti nagnusni papežniki!«, je Rozvita dejala: »Mar ni pisano v čistem evangeliju: in kjer vaše besede ne poslušajo, otesite prah s svojih nog in bežite drugam«? Obema je zaprlo usta. Vedela sta, da je luteransko misleča in zavzet ji je starejši napravil poklon: »Kakor boginja modrosti ste odgovorila.« In Rozvita nato: »Se vama ne zdi, gospoda, da evangeličani vse preveč evangelij nosijo na jeziku, vse premalo ga v dejanju kažejo?«

Ni pozabila stare tete, gospodične Apolonije, ki je redno zahajala k maši v cerkev oo. frančiškanov. Kaj rada se je z njo razgovarjala o vseh mogočih vprašanjih, ki jih je imela zmeraj na stotine. Toda o veri je rajše molčala, kakor bi se bala, da se preveč živo spomni, kako je bilo nekoč doma. Edino na vprašanje tetino, li kaj moli, je odvrnila z rahlim usmevom na lepih, svežih ustnicah: »Še nikoli nisem šla počivat, ne da bi molila... To mi je očka povedal, da ni plemiško biti nehvaležen.«

Oče je leto za letom obetal, da pride v Ljubljano, pa se je obisk leto za letom odmikal. Nevarno je bilo potovanje samo, še bolj nevarno pustiti kastel brez vodstva. Zato je čakal mirnejših časov. Pošiljal je le od časa do časa pisma svojemu otroku, ki pa niso mogla v svoji vojaški rezkosti najti pot v globine in tajne dekleške duše v prvi pomladi.

IX.

Kdor ve, kako je dolga pot od prvih dni novicijata do obljub in do zadnjih stopnic v Najsvetejše, ta ima kasneje tudi v spominu, kako prav ta leta strašno hite, kako se nevidno pomlad umika poletju, prvo zelenje prvemu zorenju.

P. Romuald je to imel za seboj.

Sedaj je v Ljubljani v starodavnem samostanu Naše ljube Gospe Vnebovzete. Doživlja pa z vso vnemo mladega duhovniškega srca veselo prerojenje katoliške miselnosti in vernosti. Ob trdih možeh je vzrasel. To so njegov nepozabni p. Renatus, p. magister, ki ga je bil vzljubil kot očeta in še p. Odoricus, mož neizrekljive dobrote in angelske potrpežljivosti. Vsi ti so nekateri sami doživeli najbolj grenke ure izgnanstva iz Ljubljane, nekateri pa so bili priče stoterega ponižanja, ki so ga bili doživeli že umrli očetje. Samostan postaja zopet središče duhovnega življenja. Večkrat prihaja med družino škof sam. Iskal je v samostanu oddiha od težkega dela, oddiha od bridkosti, ki so postajale vsak dan bolj grenke. Dovolj je bilo protestantov, ki so izrabili vsako priliko, da so udarili po njem. Dovolj pa tudi katoličanov, ki so menili, da je metla preostra, da je beseda dobrega pastirja vse bolj topla in ne sme biti viharina. Kako naj stori, da bo prav, da ne bo pred Bogom nekoč pastir nevredni? Tu med mladimi redovniki je našel zopet smeh, ki ga je bil že skoro zapustil, tu je med izkušenimi, osivelimi očeti in med borci za sveto stvar in za vero pradedov našel gotovost izmučeni duši. Kaj rad je pogledal tudi v delavnico bratov lajikov, umetnih rezbarjev, ki so ustvarjali naravnost čudovito lepe kipe. Za cerkev ljube Gospe na Trsatu, za samostan častitih mater klaris v Mekinjah pri Kamniku, kjer so napravili stebre iz trdega lesa in čisto po načinu italijanskega mojstra Berninija. Tako prijetno je gledati mirne kretnje pridnih rok, lahno šumenje ostrega dleta, vdihavati trpek vonj posušenega hrasta in orehovine. Kajkrat so videli škofa, kako je v somraku hodil po križnem hodniku samostana in molil križev pot, ki ga je bil tam naslikal slikar Gladič. Veliki mož, apostol in reformator, borec za sveto stvar je iskal moči za pretežko breme, ki mu ga je Bog naložil.

Anno Domini 1600. — To Gospodnje leto se je pričelo v slavnostih. Nadvojvoda Ferdinand se je poročil z Ano Marijo Bavarsko. Mesto Ljubljana je izbralo posebno poslanstvo in župan Andrej Hren je odšel s spremstvom k poročnim slavnostim. Nesel je s seboj dragoceno poročno darilo, in sicer 12 velikih srebrnih, znotraj in zunaj pozlačenih čaš z ljubljanskim grbom in napisom: *Serenissimo Principi Ferdinando Magistratus Labacensis humilli.me dedicat a. 1600.*

Videti je bilo, kakor da se težki oblaki, ki so viseli nad slovensko zemljo, nekoliko razmikajo. Novo upanje je prišlo s pomladjo na boljše in lepše čase.

Rozvita je sama v svoji sobi in razmišlja. Tako tesno ji je pri srcu. Dogodki zadnjih dni. Veliko so govorili o izgonu luteranskih pastirjev. Močno so zamerili gosposki, da je bila tako nepopustljiva in da prav v Ljubljani niso pustili nobene izjeme.

Videla je žalost gospe Uršule, čutila je poparjenost v družbi, kamor so zahajali.

Sedaj o vsem tem razmišlja.

Ali ni Kristus ene vere prinesel na ta svet? Ali ni evangelij samo eden in ne katoliški ter papeževski in še luteranski? Kako je to, da ti možje, ki so vendar izobraženi, ne najdejo enotnosti? Kako, da škof Hren — sedaj ga že pozna, drugačen evangelij ve, kakor pa gospod Jurij, ki ga gospa Uršula tako ljubi.

Zadnjič je šla skrivoma poslušat v cerkev naše ljube Gospe Vnebovzete. Reči si je morala, da ni bilo nič takega, kar bi jo odbijalo. Pač pa so se ji spomini vračali nazaj, v dni, ko je bila še majhna — o, kako daleč je to že za njo — kako je očka z njo molil in spletična Mara, ki je sedaj čisto samosvoja. In ta napetost med to gospodo, kako naj ona to razume? Komu naj verjame? Če vpraša gospo Uršulo, bo dejala, da so papežniki zapleteni v strašne in zoprne čarovnije, če vpraša Apolonijo, pravi: Kristus je eden, Cerkev je ena in Peter je skala. Ko bi teh mučnih vprašanj ne bilo! Tam v cerkvi katoličanov zares ni nič takega slišala, da bi jo moralo biti strah pred katoličani in vendar so jih neredko imenovali z najgršimi priimki.

Esteri je lahko, pomisli Rozvita, njej je vseeno. Ona samo to ve, da je mlada in da je lepa ter se ji modra obleka iz svile tako ljubko podaja. Nje vsa ta vprašanja nič ne brigajo. Ona pa zvečer niti zaspati ne more, tako jo mučijo. Kje je resnica, kdo ima prav? Kdo je Kristusov in kdo ni?

V ta njen nemir pride skoro kot olajšanje beseda spletične Mare, ki ji veli, da gospa naročajo, naj čimprej pride k njej v sobo.

»Bo kaj posebnega?«

»Ne vem, so že gospodična Estera tudi tam in še nekaj drugih gospa. Pa ne poznam vseh. Veliko si imajo povedati.«

»Bom takoj prišla.«

Za Maro se zapro vrata.

Rozvita stopi k zrcalu in se — Evica — pogleda, kako naj gre doli v sprejemno sobo. Mara pravi, da je veliko gospâ tam. Bog sam vedi, kaj bo. No, ravno grda ni, ugotovi s prijetnim občutjem. Že hoče skozi vrata, pa si predomisli, stopi k omari z oblekami in

vzame venkaj svetlosivo krilo in bluzo s temnomodrimi našivki. Rozvita je pri tem poslu urna in spretna, kar v nekaj trenutkih je preoblečena. Dobro je zadela, res se ji krasno poda svetla sivina k njenemu malce temnejšemu obrazu in k lepemu, visokemu čelu.

Ko stopi v sprejemno sobo, govorica kar zastane. Vse jo gledajo, kakor pač žene gledajo druga na drugo. Starejše malo dobrohotno in malo otožno, mlajše ali z nedeljenim občudovanjem ali pa z rahlo zavistjo. Toda Rozvitina pojava je vsa tako ljuba in tako srca osvajajoča, njen pogled in njen smehljaj sta tako sončna, da je kmalu obkrožena od ostalih in v kratkem zve važno novico.

Čez dva dni pride v Ljubljano nadvojvoda Ferdinand in nadvojvoda Maksimilijan ter njegova sestra Magdalena, ki je nevesta velikega vojvode Florentinskega. Napovedan je slovesen sprejem ob Savi na Ježici. Do tja gre vsa gospoda z deželnim glavarjem in škofom na čelu, in seveda so povabljene tudi patricijske ljubljanske rodbine, da pošljejo najlepše in najuglednejše kot častno spremstvo za visoko nevesto.

»In bom jaz tudi zraven?« vzhičeno vpraša Rozvita.

»Seveda, z Estero boste par in boste nosile vlečko.«

»To bo krasno! In obleka, kakšna bo? Mora biti kaj posebnega?«

»Seveda, prav zato smo prišle skupaj.«

Nato se prelije vsa skrb v eno samo žuborenje deseterih ženskih glasov, mlajše z ognjem, ki odgovarja njih mladostni radosti nad nečem novim, starejše z neko željo, ki je podobna otožnemu hrepenenju ujeti večernega sonca zadnje žarke.

27. septembra 1608. Anno Domini.

Krasno jesensko jutro. Ni ravno hladno, nebo je jasno, vetra nobenega, odnekod se čuje pesem. Na obrežju Save, tam kjer je danes železni most na Črnuče, stoji cela vrsta razkošno okrašenih kočij, krasnih konjev in cela vrsta izbrane gospode, praznje oblečena, čaka prihoda nadvojvode Ferdinanda. Lep je pogled na te radostne obraze, svečane in mirne gospodov in dostojanstvenikov, vedre in žuboreče mladine.

Rozvita in Estera sta nad vse ljubki. Rozvita ima temnordečo obleko iz težke svile, ozek moderček, da izgleda do pasu kakor pažek, in široko, nabrano krilo, na laseh ima rdečo mrežico, ki je vsa pretkana z zlatimi nitkami in nad čelom dvoje troje dragih kamenov. Estera, ki ima svetle lase, nosi danes temnomodro krilo, enako skro-

jeno kot Rozvita, na glavi pa modro mrežico z odgovarjajočimi kamenčki. Res sta krasni kakor cerkvena slika.

V spremstvu škofa Hrena stoji nekaj prelatov in kanonikov, vmes pa stojita tudi dva frančiškana v temnih, rjavih habitih. Eden velik in še mlad, drugi malce prileten z osivelo glavo.

Rozvita se smehlja je ozira naokrog. Vesela je te čudovite slike, teh menjajočih se prizorov. Ne ve, kako je sama lepa in ljubka, in zato tem bolj vnema oči in srca vse navzoče gospode.

Naenkrat pa se sreča z očmi mlajšega obeh patrov ex ordine Minorum. Kje je že videla ta obraz, kje te ponosne oči, ki so tako samosvoje? Kar moč božajoč smehlja si nadene na lice, toda, kaj je to, ali ni v teh očeh nobene toplote, nobenega odgovora ne znajo, ali nič ne vedo za sladko igro ljubezni? Pogled ji krene raz obraz po njegovi obleki — seveda, papežnik je in še menih po vrhu. Mračen je in nič ne mara zame — trmasto odmakne svoj obraz od njega, kot da hoče s poudarkom reči: mar mi je zate!

Obraz našega p. Romualda, zakaj njega je vzel provincijal s seboj, — ta trenutek zardi in kakor prečudna tegoba pade na njegovo čelo.

Kaj mu je?

Nima čas pomisliti. Že prijaše sel in vелеva, da se strnejo v vrste, po ugledu in časti — za škofom stopa, uglajen in miren. Fanfare zadone, konji so nekoliko plašni, lahen krik raz voz, kjer so dame. Malo se boje, ker se konji vzpenjajo. Komaj zaznavno okrene glavo — in spet tisti vprašujoči, nekoliko nestrpni pogled: Zakaj nočeš videti, mar nisem lepa?

In zopet prečudna tegoba.

P. Romuald — kaj je to?

In učen iz modroslovja in najboljših učiteljev, vzorni učenec na bogoslovnem učilišču, si ne ve dati odgovora. Pač sklene, da ves čas sprejema ne bo več dvignil oči, da morda ne zadene z njimi v tisti zagonetni sijaj. Besedo zvesto drži. In ne vidi visoke gospode, ne uzre milega obraza visoke neveste, ki je prečudno otožen, ne vidi drugega kot ostre obrise svoje redovne obleke, ki v težkih gubah pada ob njem navzdol.

Kmalu se oglase srebrne fanfare in sprevod se prične pomikati proti mestu. P. Romuald je čisto odsoten, misli samo na tiho celico svojo, trudoma zavrača privid nežne slike, dveh sinjih oči. Hipoma se še bolj zresni. Tam stoji zvonik sv. Krištofa — in zadaj božja nji-

va. Romualde — memento mori. Zvonček v lini žalostno zvoni, mimo neso skromno krsto na moč hitro, kakor bi se bali, da motijo slovesni sprevod živih. Prenekatero oko se obrne proč, sonce je preveč zlato, nebo tako jasno, smrt je še daleč . . . P. Romuald vzdihne poltiho: Requiem aeternam dona ei Domine . . . privid izgine, srce je nekam mirno, tegobe ni več. Da, resničen svet je le onkraj, tu so sanje.

Visokim gostom je odkazal deželni glavar pripraviti vse potrebno v vicedomski palači. Slavnostni sprevod se je razšel. Pred vrata so postavili častno četo, počasi so napravile lepe kočije patricijskih družin defile pred vicedomsko palačo ter izginile po ulicah.

P. Romuald je v celici sam. Raz sten ga pozdravljajo njegove drage in ljube knjige. Ob teh je rastel. Ob roki teh mož jasnega in klenega razuma dozoreval v moža volje, doslednosti in velikih načrtov. Kakor v poslu je vzel v roke Tomaža Kempčana: DE IMITATIONE CHRISTI ter pustil, da se mu je knjiga sama odprla. Naletel je na tretjo knjigo, poglavje 59.

»Rajši sem zavoljo Tebe ubog, kakor bogat brez Tebe.
Rajši sem s Teboj na zemlji tujec, kakor bi imel nebesa brez Tebe.

Kjer si Ti, tam so nebesa; kjer Tebe ni, tam je smrt.
Le Tebe hočem imeti; zato po Tebi vzdihujem, kličem in v molitvah hrepenim po Tebi.

Ti si moje upanje in moja pomoč; Ti me tolažiš, Ti si najzvestejši izmed vseh!«

Nekoliko je pomirjen — toda že zopet tista slika, in dvoje krasnih oči, ki so sedaj solzne in se mu skozi solze smehljajo.

Sam sebi se je nasmehljaj in iz Horaca nekje je prišel verz:
»Mulier dulce malum — sladko zlo . . .«

Tedaj je zazvonilo na kor.

P. Romuald je tisti dan prečudno goreče molil.

✱

Rozvita je tudi v svoji sobici. Ni se bila še razpravila. Rada je v tej obleki, ne samo, ker je lepa, nekaj drugega je še, pa sama si ne more priti na jasno.

Pred njenimi očmi se še enkrat razvija ves spored sprejema. Toda ni vesela samo radi tega, da je nadvojvodinja povabila njo in Estero k slavnostnemu obedu, ne, to je postranska stvar, njo veseli, da je napravila po vsej priliki majhno zmedo v srcu tistega ponosnega meniha, da je kar oči umaknil . . .

Primaknila je pručico pred veliko stensko zrcalo in se pogledala čisto od blizu.

Govorila je sama s seboj:

»Čisto grda pa le nisem. (To se pravi: lepa sem.) Bog sam vedi, kaj je mislil. Ali me prezira? Bržkone! Ali pa je mogoče žalosten, da, tako bo! Pravzaprav bi ga rada videla, samo kje je. In če sploh kam pride iz tiste temačne hiše. Če se ne motim, je to tam, kjer so najmočnejša mestna vrata — med gradom in Ljubljano. Ali imajo težko življenje? Jaz bi sploh take stvari prepovedala. Ampak mogoče je pa vseeno lepo.«

Trkanje na vrata.

»Kdo je?« Rozvita samo poskoči raz pručico, in si snema zlato avbico raz lase.

»Ester, ti si? Tako sem se ustrašila. Pravkar sem se mislila preobleči.«

»Se še nisi?«

»Ne, kot vidiš!«

»Kar sem ti hotela povedati, midve greva k obedu nadvojvodinje tako kot danes, edino, kar bi še rada očeta prosila, če nama kupi pri zlatarju diademčke. Ali bi se podalo lepo? Kaj meniš?«

»Meni, Ester, je vseeno. Ko bo pa toliko lepih gospâ in gosposdičen, midve bova kar izginili. Pa če misliš prositi, lahko prosiš, sicer pa . . .«

Rozvita je opazila, da je mislila na glas in je zardela.

»Kaj pa je s teboj, Rozvita?«

»Ah veš, mislila sem, ali ni nadvojvoda skoro lep mož, pa so rekli, da ima grd obraz.

»Meni se ne zdi, pa ga tudi nisem dosti gledala; sem videla druge — mlajše in dosegljive.«

»To pa ni že več lepo!«

»Ah, kaj lepo, mlada sem in oči me srbe — in bodo tebe tudi še, če te že ne!«

Ester je šla skozi vrata.

Rozvita je nevoljna, ker jo je zmotila, jezna, ker se je malone izdala in žalost jo obide.

»Kaj dela on sedaj?«

*

Proti jutru gre. Megleno je in kakor bi hotelo vsak čas rositi. Rozvita tisto noč slabo spi in je vsa nemirna. Pravkar se je dvignila

v postelji in se z rokami oprla na blazine. Začuje trkanje. Tako trka samo Mara.

»Gospodična, spite?«

»Mara, si ti? Kaj ti je? Stopi v sobo, vrata so odprta.«

Mara vstopi, v rokah ima svečo, ki jo zaslanja, da ne bi Rozvite ščemela nenadna svetloba.

»Mara, kaj je, da prihajaš tako zgodaj?«

»Gospodična, ne ustrašite se! Gospodična Apolonija je zelo slaba in vas prosi, če greste k frančiškanom, da pride še to jutro eden patrov in prinese Najsvetejše.«

»Jaz, v samostan, saj še nikoli nisem bila tam, samo v cerkvi enkrat.«

»Boste že našli. Jaz ji moram streči, nikogar drugega ne mara, veste, ona je še čisto po stari veri. In nama dvema zaupa.«

»Se bom takoj oblekla.«

Mara jo pusti samo, soj luči ugasne na ovinku hodnika. Rozvita je že vstala, za silo spleta kite. Odela si je topel šal in že gre previdno po stopnicah, da najde ključ, ki visi pri vratih doktorja Verbiča. In on ima lahno spanje.

Hvala Bogu, zunaj je. Vidi se prav za silo. Tla so močno vegasta, »mačje glave« — okrogli kameni s savskega proda so zabiti v tla. Toda Rozvita vsega te ne čuti.

Kmalu je pred magistratom. Adam in Eva gledata čudno resno na samotno postavico sredi trga. Že je minila stolna cerkev — da, tu je cerkev manjših bratov. Če je le odprta?

Vsa v skrbi pritisne na veliko kljuko in — vrata se udajo, Rozvita je v cerkvi. Polmrak jo objame, negotova postane tik ob vhodu, da se oči privadijo. Tedaj vidi, da nekdo služi pri oltarju sv. mašo. Davno je že tega, kar je Rozvita bila s svojim očetom v grajski kapeli pri sv. daritvi za pokojno mamo.

Nato si upa naprej. V klopi pred oltarjem vidi nekaj oseb. Skloni se do priletne žene in jo povpraša, kje se more govoriti zaradi bolnikov. Nekdo je hudo bolan.

»Gospodična, naj gredo kar v zakristijo, pri oltarju na desno. Tam, kjer je rdeča zavesa.«

Rozvita dahne: Bog plačaj in stopa skozi cerkev, srce ji slišno bije.

V zakristiji najde starega zakristana, ki jo ljubko skrbeče vpraša: »Kaj bo dobrega ali hudega?«

»Teta je bolna in prosi za popotnico.«

»Kje stanujete?«

»Verbičeva hiša — doktor David Verbič.«

»Mestni zdravnik? ne? Toda ali niso tam bolj evangelijski kakor katoliški.«

»Teta ne, zato me je poslala sem.«

»Gospodična, naj ne bodo hudi, veste, imamo bridke izkušnje. Koga naj pokličem?«

»Ne vem, nobenega ne poznam.«

Rozvita, ne poznaš? Kaj ti bije srce? Zakaj si plaha?

»Bom že koga našel, da bo hitro šel z vami.«

»P. Romuald pride takoj« in ni tega, da bi trikrat zmolil oče naš — se vrata, ki vodijo iz samostana v zakristijo odpro in skozi stopi malce upognjen človek, ki ga je včeraj videla pri sprejemu.

Toda sedaj je ves drugačen, še lepši.

Rozvita ne ve, ali je kriknila ali ne. Sliši le zakristana, ki dopoveduje, da bodo gospodična pokazali, kje so bolna gospa.

P. Romuald se le lahno pokloni, in de z glasom, ki je ves miren:

»Gospodična, nared sem. Lahko greva.«

»Prosim.«

Ljubljana v megli — nihče ti še ni pesmi pel, jaz ti jo pojem. Tako si lepa v otožnem pajčolanu, ki si ga toliko jesenskih juter in celih poldnevov stke ljubljansko barje. Kako si tedaj skrivnostna, kako si mi ljuba! Kot otrok sem tolikokrat s trepetajočim srcem sproti izmišljal pravljice in za vsakim vogalom sem pričakoval čudovito iznenadenje, občutil sem strel in vso sladko boleost groze.

P. Romuald in Rozvita gresta skozi tenko prosojno tenčico megle nega jutra. Hitrih korakov brez besede mineta stolnico, magistrat in sta že blizu Verbičeve hiše. Tedaj se Rozvita obrne in komaj slišnim glasom de: »Vsak čas bova tam, mogoče hodim prehitro?«

»Zame ne, z lahkoto vas dohajam.«

Teta Apolonija sedi visoko vzravnana v postelji. Sivo glavo ima, v usnje vezan molitvenik, na mizi poleg postelje stoji razpelo in dvoje svečnikov z gorečimi svečami. Rozvita se nejasno domisli podobne slike iz prve najnežnejše mladosti.

P. Romuald odloži plašč, Rozvita ga prestreže, sukno je trdo in težko. Nehote ga pritisne k licu — tako raskavo je. In taka je vsa njegova obleka.

Sedaj kleče moli molitve, nato da z roko znamenje in Mara z Rozvito morata oditi; zavoljo spovedi. Ne traja dolgo. Vrata se komaj slišno odpro in tedaj z jasnim glasom, držeč v roki belo hostijo, govori tiste stare besede stotnika iz evangelija: Domine non sum dignus . . .

Rozvita moli po svoje, čuti pa, da se ji nekaj odmika, kar je bilo v njej, da je tisto, kar je bilo nekoč v njej močnejše od onega, kar so drugi sejali kasneje. Z besedami se da to komaj povedati.

Vidi njegov obraz, tako truden in bled je videti. Prevzame jo čudna žalost in nepopisno hrepenenje: pomagati mu, biti mu kako v tolažbo, s tem človekom deliti nekaj, kar bi bilo samo, samo njeno . . .

Obhajilo je končano. P. Romuald podeli blagoslov in hoče oditi.

Pri vratih ga prehiti Rozvita in reče v zadregi: »Spremim vas do vrat, prečastiti gospod.«

Kakšen glas ima, pomisli Romuald, in tedaj mu zablisne v spominu slika raz savski breg: Ona je . . .

»Mar niste bila včeraj pri sprejemu nadvojvode?«

»Da, ste me mar videli?« skuša Rozvita skriti radost in zadrego. V poltemi ni videti, da je vsa zardela.

»Da, videl sem vas in vašo sestro mislim, bile ste lepo oblečene.«

»Ni moja sestra,« skoro trmasto zavrne Rozvita.

»Mislil sem.«

Prišla sta do vrat.

»Kako je, če človek hoče, da se vrne nazaj v vero otroških let. Jaz sem bila katoličanka, pa sem že več let vse opuščala in živela po novem.

»Evangeljska ste?«

»Da, gospod.«

»In se nameravate vrniti?«

»Če mi boste pomagali?«

»Gospodična, iti moram.« — Glas je zazvenel trdo in gospodovalno.

✱

Čez mesec dni je pristopila Rozvita v cerkvi naše ljube Gospe Vnebovzete, na sedanjem Vodnikovem trgu prvič k sv. obhajilu. P. Romuald je služil sv. mašo v zgodnji jutranji uri.

Rozvita je zaživela novo življenje. V tistih dneh so bile redke izobražene žene, Rozvita pa se je docela posvetila študiju. Ob roki skrbnega doktorja Verbiča in p. Romualda se je naučila latinščine, da je gladko brala Horaca, Vergila in Ovida.

Ostala je sama, zakaj, povedati ni treba. Povedati pa moram, da sem našel nad sto prekrasnih pisem iz zapuščine patra Romualda, katerih pa objaviti ne morem. Še ni prišel čas zato. Podpisani pa so vsi z enim imenom: *Rozvite Frankove*.

Ko pride čas, jih morda objavim. In tedaj bo marsikatera razumela, da je ljubezen velika stvar in ne igrača, zakaj človeško srce je sveto.

Mara Stepanova:

PO RAZSTANKU

Dva dni je od takrat ...
Šele dva dni,
a kakor da je cela večnost
se mi zdi.
Ko šetala sva z roko v roki
preko polj
in prvikrat si zrla svobodno v oči.
Takrat sem srečna vsa
ob tebi stala,
in roka moja
v tvoji je ležala ...
O, kje so ure te!

V dalje so odbegnile meglene,
v nepovrat,
čez vekov stene
se pogreznile v prepad ...
In zdaj sem sama.
Sredi žitnih polj stojim,
in za teboj v daljo hrepenim
od tuge onemela ...
Le eno vem:
Odšel si zame v nepovrat,
da videla bi te še enkrat,
na to jaz misliti ne smem.
A duša moja bo na veke tvoja,
spomin na té bo moj zaklad.

IZSELJENIŠKA NEDELJA 1935

Zopet je prišla prva adventna nedelja, na katero se spominjamo vseh naših dragih, ki jih je sila razmer odtrgala od rodne grude ter jih poslala v svet za kosom kruha.

Slovenske žene in dekleta se spominjamo na ta dan najbolj svojih sester v tujini. Rade bi jim danes prožile roko in jo sestersko stisnile, pa je med nami daljava, ki se ne da premostiti. Zato morejo hihiti le naše misli do njih in jim razodeti, kako iskreno mislimo nanje in kako tesno jih imamo zaprte v svojih srcih. Rade bi jim povedale, da z največjim zanimanjem, veseljem, pa tudi strahom prebiramo novice, ki jih prinaša dnevno časopisje kot poročila izseljencev od vseh krajev. Kako nam vzplamti srce, ko čitamo, da se ji dobro godi, kakšna žalost ga stisne, kadar čitamo, da jim je tujina res mačeha.

Za letošnjo izseljeniško nedeljo, ki je prva predhodnica onih velikih in svetih praznikov, ko angeli oznanjajo radost in mir vsemu svetu, jim prav posebno izražamo svojo sestersko ljubezen in skrb, ki naj jo naš list »Vigred« tolmači slovenskim ženam in dekletom razkropljenim širom sveta. Ta izraz ljubezni naj bo tista vez, ki naj nas veže čez širne dalje in naj nas končno vendar združi v domovini, ki bi sama tako rada zbrala vse svoje raztresene člane pod svojim okriljem. Ta ljubezen pa bodi tudi tolmač iskrenega sočutja vsem onim, ki v tujini niso našli tega, česar so pričakovali. Vemo, da sočutje samo še ne pomaga, a slovenske žene in dekleta, ki se zbirajo okoli Društva za varstvo deklet pomagajo vsaj onim, ki neposredno potrebujejo pomoči in vsaj s potrebnimi nasveti posredno pomagajo tudi onim, ki so v tujini, ki se vračajo v domovino ali šele odhajajo v tujino.

Edini katoliški ženski list »Vigred« pa naj z novim letom 1936 postane tudi središče za vsa naša izseljena dekleta in žene, ki naj se ga poslužujejo, da priobčijo svojcem, prijateljem in znancem v njem svoja poročila, da ostanemo tako v tesni zvezi one, ki smo doma in one, ki so v tujini.

Vigred, Slovenska krščanska ženska zveza in Društvo za varstvo deklet pa pošiljajo vsem ženam in dekletom slovenskega rodu, ki so morale iz domačega kraja, pa najsi so še v območju naše države ali drugih držav najsrčnejše sestrške pozdrave in najboljša voščila za božične praznike in novo leto.

Vigred, Slovenska krščanska ženska zveza, Društvo za varstvo deklet.

PISMO IZ TUJINE

Sestra! Iz tujine te prisrčno pozdravljam. Daj, vrni pozdrav, saj si nisva tuji, saj sva rodni sestri. Daj, prisluhni za trenutek povesti moje duše ... ne bo ti žal!

Pred dvema letoma je bilo. Bojevala sem tisti odločilni boj, kateri te še čaka, ali pa si ga že izvojevala: boj med telesnim in duhovnim materinstvom. Poiskati si druga na življenja pot, osnovati družino, postati telesna mati — ali pa pogumno stopiti na pot življenja sama, prosta vseh vezi, postati duhovna mati. Težak je bil ta boj. Pa kakor je bil boj težak, tako je bila lepa tudi zmaga ... Prosila sem za vstop v Caritas Socialis.

Caritas — socialis! Sestra, ta poklic je nekaj čisto posebnega, svojevrstnega, ime samo ti že to pove.

Caritas! Ljubezen je to. Sv. Pavel pravi tako lepo: »... in če vse drugo odpade, ostane še vedno: vera, upanje in ljubezen. Največja pa je ljubezen.« Največja, najlepša pa je ljubezen! Caritas! Ljubezen! Tista velika, sveta, nesebična, požrtvovalna ... In Caritas sestra — sestra ljubezni! Nosilka tiste velike, svete, nesebične, požrtvovalne ljubezni v moderni, a te ljubezni prazni svet. Sestra! Si moreš misliti kaj lepšega, plemenitejšega kot biti poslanka večne ljubezni?

Socialis! Povsod! Povsod moramo s to heroično, sveto, nesebično, požrtvovalno ljubeznijo. Povsod z njo, kjer je nujna in potrebna. Sestra ljubezni mora prižigati luč nesebični ljubezni v vseh onih dušah, kjer je temno in mrzlo; mora skrbeti, da plamen svete ljubezni zopet vzplamti v dušah, kjer so ga s silo udušili in poteptali; mora prilivati olja mali lučki požrtvovalne ljubezni povsod tam, kjer je nevarnost, da ugasne.

Caritas Socialis! Povsod z lučjo, z ljubeznijo, da bo svetlo v srcih, da bo svetlo v dušah. Povsod — prav tako pogumno čez prag lesenih predmestnih barak, kot čez prag uglednih mestnih hiš. Povsod — prav tako ljubezniv pogled prosjaku ob cesti, kot bogati dami.

Caritas Socialis! Rodil se je iz velike boli, da manjka današnjemu svetu prave nesebične ljubezni, leta 1918., ko je kardinal Piffl v jeseni na sv. Frančiška dan sprejel prvi 10 sester. Poklicala ga je v življenje gospa dr. Hildegarda Burjan. Sestra! Da bi ti pripovedovala o življenju te velike žene, se ne čutim zmožno. Neko skrivnostno, silno spoštovanje vstaja v duši ob misli nanjo. Njene poslednje besede in njeno sveto oporoko ti bom razodela prihodnjič, če boš hotela prisluhniti zopet povesti moje duše. Dunajski revež si je otrl solzo, onemoglemu starčku je zakrvavelo srce in mala sirota je vprašujoče zrla, ko so 11. junija 1933 Caritas-sestre spremljale dobrotnico in mater tolikih na njeni zadnji poti. Ločitev mater od otrok je bila tako silno težka, da smo mislili, da bo z utripanjem njenega srca prenehalo biti tudi naše ... Toda njeno delo in njen Caritas spremlja blagoslov božji. Dvestodvajset sester deluje danes v 14 avstrijskih, 18 čeških in 2 nemških

postojankah. Sestra! In če bi jih bilo desetkrat dvestodvajset, bi morali še vedno tožiti: »Žetev je velika, a delavk je malo« in prositi: »Gospod žetve, pošlji nam delavk!« ... , zakaj naše delavno področje je ogromno. Caritas! Ljubezen ne pozna meja.

Da je Caritas Socialis za naš čas in naše razmere primeren in potreben, nam jasno pričajo besede nekega uglednega dunajskega govornika:

»Caritas Socialis, tak kot je, je za naš čas in naše razmere tako silno potreben, da če bi ga danes še ne imeli, ali pa, da bi se ta v svojem bistvu izpremenil, bi morali takoj jutri ustanoviti nov Caritas Socialis, ki bi pa moral biti v bistvu to, kar je danes naš Caritas Socialis, zakaj tako daleč smo mi z našimi razmerami« ...

Sestra! Naš čas je poln potreb. Telesna in duševna revščina povsod. In življenje v telesni in duševni revščini je grenko in težko.

Sestra! Sprejmi zato z mojim prvim pozdravom iz tujine tudi prisrčno prošnjo: Daj velikodušno od svoje svete, nesebične, požrtvovalne ljubezni — in deležna boš na prerojenju mnogih. Če ti bo v trenutkih, preko katerih se ti bo zdelo nemogoče, mračno v duši, trdno zaupaj, v zarjo novih, polnih zmage. — Povesti tvoje duše bi rada prisluškovala

sestra Gregorija Caritas-Socialis,
Schloss Schwojka bei Heida Č. S. R.

F. Zupančič:

SENCE

Večer je ... po zahodu.

Zapreš za seboj duri in greš v samotni gozd. Samoten, kakor tvoja duša ... In greš dalje, vedno dalje in spremlja te večerni ave, ki ga čuješ, a ga ne slišiš; ne umeješ ga.

Jesen te obdaja s svojimi medlimi siji, s svojo sladko turobnostjo. Toda ti stopaš po zlatu odpadlega listja in ne slišiš jesenskega trepetja. Ne misliš in ne trpiš. Vsak nemir ti je neznan. Prosta si. Morda se ne zaveš drugega kot fizičnega blagostanja v še mehkelem vzduhu in gozdni tišini. In greš dalje, brez cilja, med drevjem in v miru.

Nisi trudna; a tvoj korak je počasen, kot da bi počivala. Zadnje marjetice cveto in druguje jim dolgostebelna, obledela praprot.

Nočeš šopka za tvoj žalosten domek? Morda niti ne vidiš tega zadnjega smehljava prirode?

Oj! Strel! Oddaljen strel puške! ... Zdrzneš se! Poslušaj ... kot bi čakala stopinj. Nič. Samo tvojo osamljenost je morda dirnilo, ranilo; in tedaj se spomniš, da živiš. Ozreš se okrog. Spomniš se, da je kasno ...

Zakaj greš dalje? Kaj iščeš?

Ustaviš se kraj ceste ob poljih. Sedeš ... Za hip samo? Za stoletje? Skoro tema je okrog. In ti, obupna, misliš, da bo vstala zarja.

Pritajen čiv, čiv te vzdrami. Stokanje? Izraz bolesti te še lahko zgane, pozove iz tvoje osamljenosti. Vstaneš ... Zopet isti čiv, čiv ... Zganeš se, začutiš neki nemir, neko skrb ... Par korakov in — vzdigneš ranjeno ptičico ...

Vrabček je. Močno in s silo ti prhuta v roki, med tvojimi prsti . . . kot v gnezdecu.

Tako ti bije zdaj tudi tvoje srce . . .

In zaplakaš . . . in vrneš se . . .

I Z N A Š I H K R O G O V

K OBLETNICI . . .

Prepolna so naša srca globoke hvaležnosti, zato ne moremo molčati k obletnici Vašega prihoda v Zagreb. Prečastiti, 18. 11. 1934 ste prvič stopili na griček sv. Roka med nas, ovčice, kot poslanec Kristusove razkropljene črede, da jo nekoč pripeljete njemu, ki Vas je poslal.

Danes 18. 11. 1935 pa se lahko z veseljem ozrete nazaj na to misijonsko polje, ki Vašemu neutrudljivemu delovanju in žrtvam obeta stoterni sad. Danes leto dni so se radovala naša srca, zakaj vedela so, da božja Previdnost ni zapustila onih, ki jih je usoda ločila od dragih domačih. Kakor skrbni, vestni krmar na razburkanem morju, kakor vrtnar s skrbnim očesom čuva svoje cvetke, tako bdite nad nami dan in noč Vi, naš duhovni oče. Če večna luč bi znala govoriti, razkrila mnogo bi skrivnosti: kolikokrat klečite pred oltarjem, tožec Gospodu svojih ovčic bridkost.

Daj Bog, da bi še mnogo let med nami odpirali ciborij zlati z besedo sveto! S kruhom močnim naše duše obogatite, покаžite nam zvezdo, ki nas bo vodila, če mračna bo življenja cesta! Izmed nas nobena duša tudi v tujini se ne bo zgubila, ki zvezdi tej ostane zvesta. Po kratki vožnji bo napočil dan, ko čolnič Vaš in naš pripluje v večnosti pristan. Daj Bog, da najdete nas tam v nebeški slavi! Obljubljamo, da polno bo število. Če vsakdo izmed nas Vas tam pozdravi, bo za Vas najljepše povračilo.

Bog naj blagoslovi Vaše delovanje, da žrtev vsaka Vam uspeh rodi! Ovčicam vernim pa naj da mnogo voditeljev krepstih kot ste Vi! K obletnici Vam kličemo: »Še mnoga leta bili nam krmar, bili nam vrtnar!« *Vam hvaležne ovčice.*

PAVLI ŽEROVNIKOVI V SPOMIN

V cvetočih letih si nas zapustila,
zdaj črni dom pokriva ti gomila.

V tihotnem grobu čakaš dan vstajenja,
pod križem sodbe — večnega življenja.

Ali ni bilo drevje še včeraj sočno in temnozeleno, na višku svoje rasti? A glej, danes od časa do časa skrivnostni šepet spreleti krone dreves in prvi oveneli listi se usujejo na tla. Hladen dih vetrov veje izpod gorâ. Vedre, blagodejne, zelene stene se sesipljejo v nič in nasproti nam strmi suhoparna resnica, trde meje neizprosni dejstev.

Obraz jeseni — ali ni to opomin vsakomur, da za vročim, prelestnim soncem poletja vedno pride mrzlojasni hlad, tisti hlad, ki je soroden smrti in ki spreleti tudi žive, če ga občutijo na tistih, ki so jih nekoč goreče ljubili.

Da — ljubili! Ali nismo vsi brez izjeme ljubili Pavle, cenili in spoštovali njen kristalnolep značaj, saj nam je bila zvezda vodnica do zadnje ure tako težko preizkušene življenja. Neizprosna bolezen jo je iztrgala iz naše srede v najlepši dekliški dobi, v 20. letu. — Zakaj, Pavla, da so

te tako mlado zagrebli v hladno jesensko grudo?! Ločila si se od nas za vedno, preselila si se tja, kjer je večna sreča, tja, kjer ne poznajo bolesti sveta... Po svojem plemenitem, samo materi svoji in Brezmadežni posvečenem življenju, si bila vredna, da Te je Ona vzela k sebi in z belimi lilijami ovenčala Tvojo ljubezen! Kako zelo si cenila nedolžnost, nam je jasen zgled Tvoje čisto življenje! Marsikomu si znala tako iz srca povedati ali napisati vzvišeno vodilo življenja. Svojemu soigralcu, ob krstni predstavi narodne igre »Janez z Visokega«, v kateri si ti igrala vlogo Marijanice, si zapisala misel, ki naj ostane vsem neomadeževanim kot zvesti spremljevalec vse življenje. Tole čitamo v njegovi spominski knjigi:

Za spomin podam Ti lilijo belo,
sprejmi, Janko, jo vesel!
Naj Te krasi vse Tvoje žive dni!
Kako lepo je življenje v mladosti,
dokler je mladenič čist, kot lilije cvet!
Ko pa lilijo potepta,
ni več vesel, ni več čistega srca...
Zato pa, dragi Janko, zalivaj skrbno,
da ne usahne, in življenje lepše ti bo!

Tako je napisalo pošteno slovensko dekle, ki je ljubilo resnico in iskrenost. Njena misel, beseda njena bo vodila, misel mladenke, čiste, močne, tako zgodaj v sebi dozorele bo segala v mlade duše, bo vanje sadila od svojega bogastva, da še tam raste in cvete in rodi zlahtne plodove. Kaj vse bi nam njeno življenje lahko povedalo v borbi za pot, za prostor, za sonce, to bi nam mogel razodeti dnevnik o njej, dvajsetletni mladenki. Koliko bogatejši bi tak življenjepis bil od življenjepisov kolikih osemdesetletnikov! Ne vem, morda je to baš naša slovenska tragika, da nam najboljša življenja ugašajo, še preden se razplamte v vsem žaru...

Tista noč, ko je v njej umirala Pavla, je bila vsa v zvezdah. Vsem, ki so bili zbrani okoli nje, je bilo do smrti žal zanjo, ki so ji zadnje žive trenutke sijale zvezde, ki bi ji mogle blesteti bogato kako dolgo še!

Njena pot je končana. Zapustila nas je, odšla je, ali zatonila ni. Sije nam iz daljin, blesti nam vzor njen, in samo na nas je, da ga vidimo in razumemo in ji sledi-

mo povsod. Sledimo v delu in trpljenju, v upanju in izpolnitvi, v življenju in smrti.

Prišla bo zopet cvetoča pomlad, cvetelo bo drevje in cvetje, vrnile se bodo lastavice, le Tebe, Pavla, ne bo več nazaj...

Nikdar več!

In zato me tako boli fantovska pesem, ki mehko valovi iz vasi čez Tvojo tiho gomilo:

Zabučale gore,
zašumeli lesi — —

— P.

ZA SLOVO MILKI PLANTARIČ-EVI!

Umrla 24. oktobra 1935
v Tržišču na Dolenjskem.

Ko je zašumela jesen, ko je pričelo listje padati z dreves, — sem se bala za Te. Slutila sem: tista čudna moč zemlje v jeseni jo bo zvabila... In nisem — žal — slutila zastoj.

Dne 23. oktobra zvečer ssem Te obiskala, segla sem Ti v roko, kakor da bi vedela, da je zadnjikrat.

Drugi dan — 24. oktobra — pa je že zgodaj zjutraj zapel zvon — mrtvaško pesem — Tebi, draga Milka!

Klicala me je služba, zato sem Te šele zvečer zagledala. Med belimi krizantemami, sredi številnih vencev si ležala — s smehljajem na ustnih...

Grenka Ti je bila misel na smrt. Kako rada bi še živela, kljub temu, da si toliko časa in tako zelo trpela. Vsemogočni pa je hotel drugače; rešil Te je in presadil cvetko drugam.

Dne 26. oktobra smo Te spremili na božjo njivo. Ko so Ti pevci zapeli tisto lepo žalostinko: »Vigred se povrne...«, sem bridko zajokala... Veš, zakaj, Milka? Spomnila sem se namreč, da si mi še pred kratkim večkrat dejala: »O, da bi še živela do spomladi!...« — Pomlad bo prišla, a Tebe ne bo več...

Globoka je bila jama, v katero so Te položili, a do vrha so jo zasuli s cvetjem. Pobrala sem majhno kepo prsti in jo vrgla za rožami, želeč, da ne boš pozabila moje vroče prošnje: »Spomni se me v nebesih!«

Odpočij se, draga Milka, v večnem, neskaljenem miru — naj Te niti ne motijo te skromne vrstice, — napisane Tebi v spomin!

Magda Kovačič-eva.

Zaprte duhovne vaje v Lichtenturnovem zavodu v Ljubljani bodo za dekleta v dneh od 26. do 30. dec. t. l. Pričetek 26. decembra zvečer ob šestih. Vodili jih bodo preč. gg. misijonarji sv. Vincencija Pavel-

skega. Oskrbnina za vse dni 100.— Din. Priglasite se čimprej na: Predstojništvo Lichtetturnovega zavoda v Ljubljani, Ambrožev trg št. 8.

V R O Ž N E M D O M U

F. G.:

O DOBRODELNOSTI

Draga Marija!

Zadnjič sva se prekmalu vrnila s sprehoda, ali se tebi ne zdi tako? Saj sva govorili o dobrodelnosti, a sva morali jenjati, preden sva prišli do kakšnih zaključkov. — Nadaljujva torej danes pismo!

Kako sva že rekli? Da bi tako rabili smernic, kako in komu in kdaj naj delamo dobro. Ti, ki si delovala nekaj časa pri Elizabetni konferenci, kar nisi mogla naštetih vseh svojih pomislekov: ko nekatere dame pri vsaki seji sprašujejo, če obdarovana družina spolnjuje verske dolžnosti in kako živi; da tako radi preslišijo tvojo prošnjo za sestradanega otroka, čigar mati živi v divjem zakonu; da je tebi včasih tako nerodno obiskati družino onega pijanca, ki se je že na tvoj dom prišel kregat, da njemu tako pristransko delite miloščino, ko vendar le takrat pije, kadar ga prijatelji zastonj povabijo k mizi, a svoj pičel zaslužek ves porabi za družino in še in še.

Saj se zavedava obe, ti in jaz, da mora tudi misli in besede voditi ljubezen. Zato sva se tako ogibali vsakega razmotrivanja in ugibanja, kako to more biti: vsakih štirinajst dni žrtvuje dama večer za sejo Elizabetne konference in še v njihovih stanovanjih obiskuje ubožce, pa je vendar v vsem njenem delovanju tako nekaj tujega; same številke so jo in statistika in tekma za rekordi: da bi ja naša konferenca zbrala čim večjo vsoto, da bi ja naše letno poročilo izkazovalo največji promet.

In potem še ono, kar povzroča skoraj edine debate v vaši družini: ko ti očitajo, da ti razvajaš berače in otroke in revne družine in da še nikdar ni bilo tako na svetu, kakor sedaj, ko ljudje brez vsakega sramu sprejemajo podpore in prosjačijo od hiše do hiše. Za zaključek pa ti navadno povedo, da boš že spregledala, kadar boš sama služila svoj kruh in boš morala računati z vsakim dinarjem; takrat ne boš več Marija, ki bi jo na vseh voglih pozdravljali ubožci in odborniki različnih dobrodelnih društev in jo hvallili (!) radi njene dobrosrčnosti.

Te zadnje besede ti vselej izsilijo solze; najhujše obrekovanje se ti zde, — pa vendar, ali ne bi izgubila nekaj najlepšega, ako bi celo najbližjim svojcem pokazala v najskritejše koticke srca?

Nocoj, v mraku prvega adventnega večera nama bo morda lažje govoriti od srca do srca. Saj so vse misli danes tako nežne in tako silno je ad-

ventno hrepenenje v naju: da bi se že rodila Ljubezen na svet, da bi že zazvonili božični zvonovi!

Če bi iskali vzornikov za karitas, saj bi jih našli dovolj v svetniški zgodovini. Toda, če so se oni učili pri božjem Vzorniku, zakaj bi midve hodili po ovinkih?

Vsi oni problemi bi prenehali, ako bi bilo vse naše življenje in mišljenje v Kristusu.

Za srečo smo rojeni, ne za zemsko, ampak za večno. Če pa nekateri že tukaj na zemlji uživamo blagostanje v nekoliko večji meri, potem smo mi samo dolžni, da dajemo onim, ki so potrebni. Človeška revščina pa je tako različna: morda naš bližnji hrepeni samo po ljubeznjivem odzdravu imenitnega sosedu; morda bi ga osrečil zaupen razgovor o njegovih skrbih in bridkostih; morda bi se mu odvalil kamen, ko bi v mestni pisarni našel uradnika, s katerim bi se lahko pogovoril kakor s človekom; Bog vedi, če ni zadnje tisto hrepenenje, da bi mu podelili kos kruha in nekaj oblačila.

Vidiš, Marija, in vse to se ne da vpisati v rubrike: da si prišla v delavsko stanovanje, »kar tako mimogrede« obiskat malčke — prijatelje z ulice, pa so te tako nezaupno sprejeli in nikakor niso hoteli začeti pogovora; pa si hodila še in še, da sta z ženo postali prijateljici in ji sedaj moreš pomagati z gospodinjskimi nasveti;

da zapuščena bolnica teden za tednom šteje dni do nedelje, ko jo prideš ti obiskat; saj ji nikdar ne pustiš godrnjati in tožariti čez domače, ki ji ne znajo povoljno urediti bolniške postelje in nimajo časa, da bi stregli vsem njenim malenkostnim željam. Pa je le zadovoljna, ko potrpežljivo poslušas o vseh njenih boleznih in bolečinah in ji pripraviš limonado in še pustiš nekaj priboljška za čez teden;

in ni nikjer zapisano, da si prebdela noči, ko si iz starih krojila in šivala nove oblekce za svoje malčke; in da si se prostovoljno odpovedala vsej izbrani hrani, samo, da družinske blagajne preveč ne obremenjuješ; in da je včasih tako težko »vse prenesti in vse pretrpeti« z nasmehom na ustnih.

Da bi omagali sredi pota in da bi nič več ne hoteli osrečevati bližnjega? Dokler bova v Kristusu motrili svet in nama bodo po Učlovečenem Bogu vsi ljudje bratje in sestre, tačas, Marija, ne bova hrepeneli po zemeljski hvaležnosti in nama Karitas ne bo v breme.

Naj bo to zatrdilo moj adventni pozdrav!

Francka.

G O S P O D I N J S T V O

Mesne jedi

Mesne jedi predstavljajo pri vsakem obedu sestavni del, ker vsebujejo najvažnejše beljakovine, so pa tudi najdražje. Ta višja cena se izravna le s tem, ker je njihova redilna vrednost toliko večja;

kajti s pomočjo mesa se zdravi ljudje lahko posvetijo najtežjemu delu in pri tem ohranijo stalno svoje moči. Tudi s krбно pripravo mesnih jedi se cena mesa nekoliko zmanjša. Ta priprava ima nalogo, da stori meso kolikor mogoče lahko prebavljivo, da njihove redilne snovi pridejo vse telesu v korist, in sicer prav v tej množini, kakor jih more prebaviti.

Najvažnejše pri pripravi mesnih jedi je:

1. kar mogoče prav mnogo razlike
 - a) z izbiro različnih mesnih vrst in kosov,
 - b) z dodatki tolšče in dišav (začimb),
 - c) s pripravo samo po raznih načinih;

2. vedeti mora vsaka gospodinja, kateri deli kake živali so najpripravnejši za ta ali oni način, ali pa, da zna pripravo prilagoditi tem kosom;

3. treba je paziti na to, da posebnosti mesnega okusa pridejo do veljave, se ne razgube in da je to glavni dodatek;

4. da je meso važno hranilno sredstvo in obenem tudi zelo priljubljeno in je zato treba skrbno izbirati meso samo, dodatke in dišave pa uporabljati le varčno.

Iz mesa in kosti pripravljajo razne ekstrakte, ki jih uporabljamo kot dodatek k slabemu, to je nerejenemu mesu, pa tudi k raznim omakam in polivkam. Te ekstrakte uporabljamo tudi pri pripravi raznih jedi in sočivja, ki dajo posebno dober okus.

Mesne jedi se sestavljajo in pripravljajo:

1. *Jedi iz kuhanega in dušenega mesa.* Večji kosi vseh vrst mesa se kuhajo. Manjši kosi iz kuhanega mesa se pripravljajo v omakah. Manjši kosi se pripravljajo tudi zdrobljeni (sesekljeni ali zmleti). Najmanjši kosi mesa se pripravljajo v zvezi s sočivjem.

2. *Jedi iz pečenega mesa.* Največji kosi mesa, ki se uporabljajo tudi v zelo velikih obratih, se pečejo v peči. Manjši kosi mesa se pečejo v pečici ali na štedilniku in se polivajo z mastjo, s presnim maslom ali vodo.

3. *Jedi iz dušenega mesa.* Za to uporabljamo večje, nalašč za to določene kose, ki jih navadno obložimo z začimbami.

Nekatere gospodinjice se pritožujejo, češ, da se tkanine ne izdelujejo več tako trpežno kakor pa pred vojno. Toda te pritožbe so zmotne. Prezgodnjemu razpadanju tkanin so kriva največ pralna sredstva, ki se jih v zadnjih letih gospodinjice poslužujejo pri pranju. Tista gospodinja pa, ki pere svoje perilo s priznано dobrim milom

Zlatorog, se gotovo ne bo pritoževala, da se ji perilo predčasno trga. Kajti *Zlatorog*-ovo *milo* perila nikdar ne trga, temveč ga še celó krepi s tem, da ga očisti vsake nesnage. *Zlatorog*-ovo *milo* je res dobro, izdatno, pa — domače. Priporočamo ga!

KUHINJA

Ogrsko kislo zelje. Deni v lonec $\frac{1}{2}$ kg (dve pesti) kislega zelja, prilij $1\frac{1}{4}$ l vode, dodaj kumne, soli in od prekajene slanine kožice, pokrij in kuhaj kakih 10 minut. Nato prideni nastrgan sirov krompir in pol gomolja nastrgane zelene ter pusti počasi vreti. Medtem zreži košček prekajene slanine ter jo rumeno ocvri, prideni žlico drobno zrezane čebule, na koleščke zrezano klobaso in na listke zrezano kislo kumarco, košček stolčenega česna, pol žličke paprike, žlico paradižnikove mezge, vse dobro popraži in primešaj zelju. Kuhaj vse skupaj še 10 minut in daj s krompirjem ali s cmoki na mizo.

Jetra telečja v mrežici. Deni na desko kos telečjih jeter, odstrani kožico in jih zreži na rezine, kakor se zreže meso za navadne zrezke. Rezine podrgni s poprom, deni med vsaki dve rezini tanko rezino prekajene slanine, zavij v majhne krpe prašičeve mrežice in speci na masti.

Por, pripravljen kot špargeljni. Porova stebela osnaži in operi, zreži na 3—4 cm dolge kose ter jih kuhaj v zavreli slani vodi 15—20 minut. Nato por odcedi, stresi na krožnik in zabeli s presnim maslom, v katerem si zarumenila par žlic kruhovih drobtin.

Dunajski ajdovi žganci. Stresi v kozico $\frac{1}{2}$ l ajdove moke ter na štedilniku mešaj, da začne prijetno dišati po praženi moki. Posebej zavri $\frac{1}{2}$ l osoljene vode, prilivaj polagoma in mešaj dalje, zabeli z razbeljeno mastjo in ocvirki; premešaj, pokrij in postavi na toplo za 10 minut. Nato daj žgance z vročim mlekom na mizo.

Jabolka, nadevana s sirom. Olupi debela, kisla jabolka in izdolbi pečke. Sir od kislega mleka, kislo ali sladko smetano, sladkor, ščep cimeta, zrezane limon, lupinice, dobro premešaj in s tem nadevom napolni izdolbena jabolka. Zloži jabolka v kozico in peci v pečici, da se zmehčajo, a ne razkuhajo.

KAZALO

POVESTI

Rozvita Frankova, Dr. p. R. Tominec	8,
49, 93, 125, 173, 206, 250, 305, 348, 437	
Peto kolo. Ana Galetova	13, 54, 100, 133,
179, 220, 260, 310, 356, 388, 426	
Bele vrtnice. Tilka Lamprechtova-	
Dušica	16, 58, 103, 138, 184, 230, 274,
322, 366, 389, 428	
Tuja deklica. Mara Stepanova	316
Pravljica. Ana Galetova	329
Srečanje. Mara Stepanova	358
Resnično življenje. Vika Tazlagova	400
Božično razmišljanje. F. Zupančič	5
Sveta noč, blažena noč	7
Velika noč. F. Zupančič	125
Majnik. F. Zupančič	172

KATOLIŠKA AKCIJA

Evharistični kongres	1, 2, 41, 43, 86, 165
Naše ženstvo in presveta Evharistija	81
Luč iz življenja in smrti. G. M.	98
Daj nam danes naš vsakdanji kruh	121
Luč življenja in zmage. G. Mali	122
Katoliško udejstvovanje	123, 171, 243,
301, 341, 381	
Evharistični kralj prihaja. Peleasa	201
Evharistija — vir božjega otroštva.	
Kan. J. Volc	204
Veliki ženski liki in presv. Evharistija.	
M. P.	211
Evharistični dan otrok v Ženevi. Peleasa	224
Žena — verna po naravi in milosti.	
P. Evstahij	228
Po kongresu	241
Blagoslov matere pri vpeljevanju. G. Mali	246
Ženska zborovanja na evharističnem kongresu	255
Lepota življenja. Peleasa	302
Izseljeniška nedelja	451

V RAZMIŠLJANJE

Božično razmišljanje. F. Zupančič	5
Zedinjenje. Ljubinica	83
Koga naj ljubimo. F. Zupančič	99
Biser spominov. G. M.	102
Materi. Dolenjka	109
V svetem letu na Golgoti. Dr. S. Zamjen	130
Žena in marksizem. Gedeon	136

Knjiga in življenje. F. Z.	153
Lučka. Ljubinica	229
V vrtu belih in rdečih rož. M. Krumpak	249
Johannes Joergensen. Peleasa	257
Goethejeva slika	258
Iz povesti duše. Ljubinica	309
Krik njene duše. M. Krumpak	316
Kaj smo iskali na Koroškem. O. S.	352
Tebi, mala Cvetka. M. Krumpak	354
Zakaj moramo ljubiti svoj narod. O. S.	364
Obiskanje. F. Zupančič	363
Idi ... bron ... F. Zupančič	402
Pred podobo Brezmad. P. Evstahij	436

PESMI

Prižgimo lučke. G. M.	4
Človeka pa le skrbi. Ana Galetova	12
Božični zvon zvoní. G. Mali	12
Svetonočni klic. Božična zgodba. G. Mali	16
Pesem brezdomca. Ksaver Meško	21
Pomagaj. Ana Galetova	47
Gosli. Draga Krajnc	54
Materi v spomin. G. Mali	82
Marijine korale. Ana Galetova	92
Sanje. Ksaver Meško	98
Pismo materi. Mara Stepanova	99
Moje želje. Iva Bajčeva	103
Križanemu, Fani Kojič	124
Kralj prihaja. Gregor Mali	130
Naš Rešitelj. G. M.	171
Nebesa moja. M. Elizabeta	179
Kdo je bolj beden. Ana Galetova	183
Srca pripravite. G. M.	183
Kristusu Kralju. P. Evstahij	203
Bodi naša luč, Gospod! G. Mali	205
Evharistični kralj vam govori. G. Mali	211
Pred tabernakljem. G. Mali	219
Zvesti prijatelj. G. Mali	233
Pojdi v cerkev. G. Mali	235
Gospod, razjasni pot! G. Mali	245
V visoka obzorja. Krajnc Draga	249
Pesem brezdomca. Mara Stepanova	255
Misli moje. Mara Stepanova	260
Srce — školjka. Krajnc Draga	263
Molitev. M. Klemenčič	308
Novomašniku v pozdrav. Vane Betkin	312
Obiskanje. Ljubinica	354
Kralju nasproti. M. Elizabeta	364
Pozna jesen. Krajnc Draga	387

V dežju. Krajnc Draga	406
Predbožična. Kranjc Draga	426
Po razstanku. M. Stepanova	450

IGRA

Čez previs. Vane Betkin	23, 66, 264
-----------------------------------	-------------

SPOMIN UMRLIM

Sestri v spomin. I. Kržič	198
Maliki Ambrož	199
Stanki Slapšakovi	334
Lojzetu Golobiču	335
Kralju Aleksandru I.	347
Roziki	409
Pavli Žerovnikovi	454
Milki Plantaričevi	455

NAŠI VZORI

Emilija Tamisier. Peleasa	161
Marija Premšak. Peleasa	312
Jakobina Pascal. Peleasa	342
Elza van der Stücken. Peleasa	382
Sv. Angela Merici. La.:	397
Jurij de Mantenach. Peleasa	410
Suzana de Montenach	422

ŽENA IN DELO

Podpore v pok. zavarovanju. Smersu	25
Pravice ob porodu. R. Smersu 67, 109,	144
Zaščita zaposlenih otrok. R. Smersu	190
Družini zaščito! Podpore ob bolezni. R. Smersu	236
Človek ni blago. V zavarovanje mo- rajo. R. Smersu	286
O težavah trgovskih nameščenk. R. Smersu	287
Zdravstvene naprave OUZD. M. Va- land	330
Spoštujte Gospodov dan. R. Smersu	332
Delavsko vprašanje. R. Smersu	374
Potrdilo delodajalca. R. Smersu	375
Žena v soc. zavarovanju. M. Valand	404
Izpričevalo. R. Smersu	406

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

27, 68, 110, 191, 288

V ROŽNEM DOMU

Božič. F. G.	35
Za predpust. F. G.	74
Za materinski dan. F. G.	115
Oh, te kuharice. J. Hladnik	145
Za pomlad. F. G.	147

Kaj je sreča. F. G.	193
Pred kongresom. F. G.	239
Nekdaj in sedaj. F. G.	291
O prijateljstvu. F. G.	337
Pismo v mesto. F. Gruden	376
Pismo. F. Gruden	417
O dobrotelčnosti. G. F.	456

IZ NAŠIH KROGOV

32, 72, 113, 198, 298, 334, 408

PO ŽENSKEM SVETU

30, 71, 151, 196, 237, 273, 332, 407

KOLODVORSKI MISIJON

Pavlin božični večer. M. G.	28
Svetonočni zvonovi. F. G.	28
Pri K.*M. v Kölnu. Fuchs	29
Iščem žensko delavno moč. Hladnik J.	69
Pismo	71
Spoznanje. F. Kojičeva	111
Tajniško poročilo. K. M.	191, 289
Pismo iz tujine. S. Gregorija	452

GOSPODINJSTVO

Priprave za kuhanje	36
Kurivo	75
Posoda	76
Stroji v gospodinjstvu	117
Nakupovanje živil	148
Juhe	293, 338, 377
Zakuhe	419
Mesne jedi	457

KUHINJA

37, 77, 119, 149, 195, 240, 294, 339, 378,
419, 458

GOSPODINJSKA VPRAŠANJA

37, 77, 118, 195, 293, 420

VPRAŠANJA IZ ZDRAVSTVA

38, 78, 150, 295, 339, 379

ZA DANES ALI JUTRI

39, 79, 80, 119, 152, 153, 200, 300, 340

IZ UREDNIŠTVA IN UPRAVE

40, 80, 120, 420

SLIKE

6, 7, 12, 16, 19, 48, 83, 201, 203,
204, 216, 219, 226, 241, 243, 247, 251,
347, 386, 398, 399, 409, 423, 454.

SV. ANGELA

Nova knjiga! Dobi se pri uršulinkah v Ljubljani
Cena Din 12—.

IZ UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Z današnjo številko dopolni Vigred 13. LETO svojega življenja. Če pogledamo vsa ta leta, z lahkoto ugotovimo, da je rastla in se razvijala: s 16 strani se je razširila na 40; razvila se je pa tudi vsebinsko: dočim je v začetku skušala zadovoljiti dekleta, najde danes tako dekle, kakor žena v njej vsega, česar potrebuje.

Uredništvo in uprava se iskreno zahvalujeta vsem zvestim naročnicam in naročnikom, sotrudnicam in sotrudnikom, pospeševateljicam in pospeševateljem, poverjenicam in poverjenikom, čitateljicam in čitateljem, ki so ji v lepi vrsti let ostali zvesti in so ji s svojo zvestobo in sodelovanjem pripomogli, da se je razvila do sedanje višine. S to zahvalo pa združita tudi prav tako iskreno prošnjo, naj ji ostanejo zvesti vsi dosedanji naročniki in naročnice in naj ji pridobijo mnogo novih.

Uredništvo in uprava sta v zadnjih mesecih delala s polno paro na pripravah za novi letnik in upata, da bosta z lepimi uspehi svojih priprav lahko zadovoljila naročništvo. Seveda gre za številne pobude od strani naročnikov, le - tem prav iskrena zahvala; uredništvo in uprava sta vse želje do skrajne možnosti upoštevala. Tako je narastla na lep kupček vsa raznovrstna snov, ki jo bo prihodnji letnik prinašal. Na številna vprašanja, kakšna bo povest prihodnjega leta, sporoča uredništvo, DA BOSTA PO-

VESTI DVE, prav različni, da bosta mogli zadovoljiti kar dve vrsti čitateljev. Izhajala pa bo tudi razprava, ki jo najlažje imenujemo »DEKLIŠKA POMLAD« in bo zlasti dekletom mnogo nudila. Izhajali bodo tudi članki O LEPEM VEDENJU, GOSPODINJSTVU, KUHANJU itd. VSE KATOLIŠKE ŽENSKÉ ORGANIZACIJE PA SO SI ZAGOTOVILE V VIGREDI POTREBNI PROSTOR, da bodo poročale o svojem življenju, snovanju in delu ter se tako seznanjale med seboj, da se v sestrski ljubezni povežejo med seboj za skupno stremiljenje do skupnih ciljev.

PRILOGE JE VIGRED OBDRŽALA ISTE, kakor doslej, le za priobčevanje se bo držala navodil, ki jih je izrazila večina naročnic.

Da bo prišla Vigred za božič v NOVI OBLEKI, bo vse čitateljice gotovo razveselilo.

Pripomniti je še to, da ostane naročnina ista, kakor doslej.

VIGRED BREZ PRILOGE DIN 25.—

VIGRED S PRILOGO DIN 50.—

INOZEMSTVO BREZ PRILOGE DIN 32.—

INOZEMSTVO S PRILOGO DIN 64.—

OSTANE TUDI ZNIZANA NAROČNINA: če se naroči 20 ali več izvodov brez priloge pod enim naslovom, stane en izvod le Din 20.—

NABIRAJTE NOVIH NAROČNIC!

Nabirajte novih
naročnic za

VIGRED

Ako gre
za zavarovanje
pride v poštev le

VZAJEMNA ZAVAROVALNICA

LASTNA PALAČA

LJUBLJANA, Miklošičeva 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi.
2. doživetje, smrt, rente in dote v vseh možnostih; posmrtninsko zavarovanje »KARITAS«.

Zavarujte sebe in svoje imetje edino pri naši domači slovenski zavarovalnici.

„Dekliški oder“

V založništvu Vigredi je petero zvezkov Dekliškega odra, ki vsebujejo nastopne igre z ženskimi vlogami:

II. zvezek:

PASTORKA. Drama v petih dejanjih.

SESTRI. Božična slika v enem dejanju.

ŽIVELA TELOVADBA. Veseloigra v enem dejanju. Cena Din 12.—

III. zvezek je posvečen materinskemu dnevu in vsebuje 19 deklamacij za materinski dan in kratke priporočke:

POTRPETI JE TREBA Z OTROKI
PISMO

MATERIN ZAKLAD

MOČNA MATI

MATERINSKA LJUBEZEN

Cena Din 10.—

IV. zvezek: vsebuje 5 daljših in krajših iger namreč:

ZA SREČO. Igra v treh dejanjih.

ANGELA. Božična igra v petih slikah.

URE NA RAZPOTJU. Prizor za Silvestrov večer.

PAMET JO JE SREČALA. Burka v treh dejanjih.

KAKOR VIDITE . . . Veseloigra v štirih slikah. Cena Din 16.

V. zvezek:

SV. ELIZABETA. Igra v petih dejanjih. Cena Din 7.—

VI. zvezek vsebuje tri igrice:

ZADOVOLJNOST OSREČUJE. Božična igra v enem dejanju.

GOBAVKA. Misijonska igra.

PRED JASLICAMI. Božična igra v dveh dejanjih. Din 7.

Z A L O Ž B A V I G R E D I

Ljubljana, Masarykova 12.

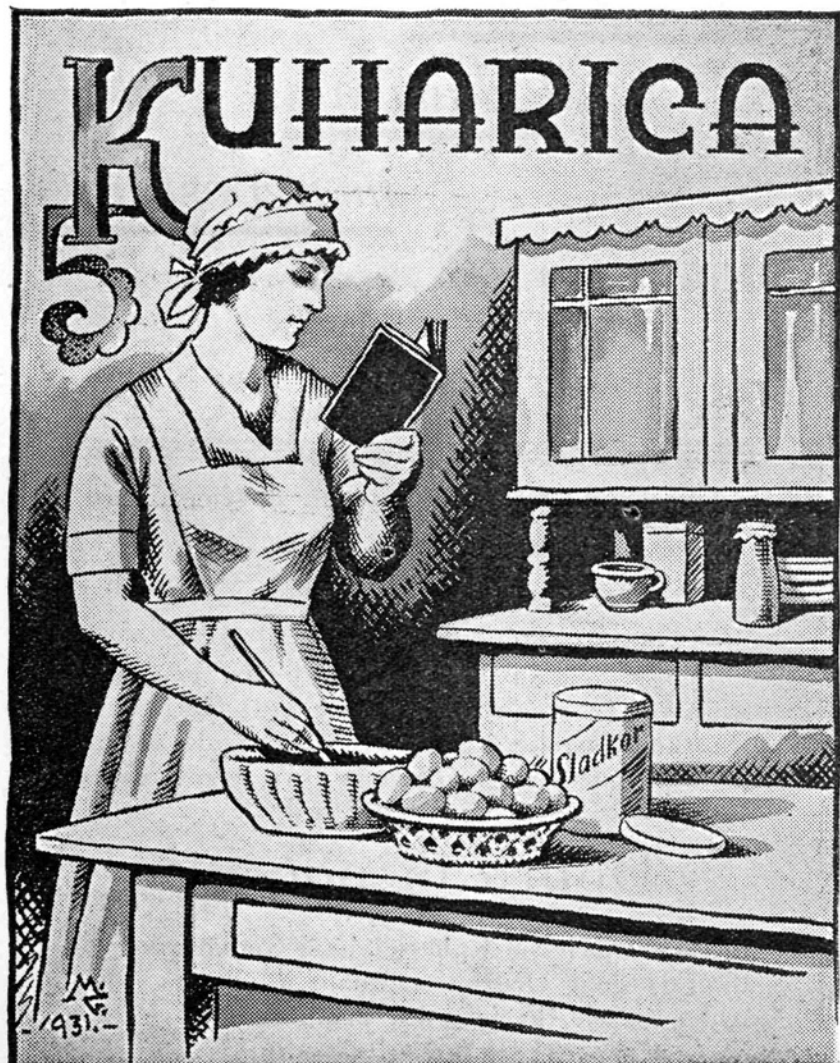
Vigred 1929, 1930, 1931, 1932, 1933
à Din 25.—

Med pomladjo in poletjem. — Din 10.

Mati vzgojiteljica. — Din 16.

Henoh Arden. — Din 8.

Nova kuharska knjiga

Druga, pomnožena in popravljena izdaja

Gospodinjam

kuharicam

in nevestam

*je namenjena ta knjiga, ki jo je pravkar izdala
Družba sv. Mohorja pod naslovom*

KUHARICA

v kmečki, delavski in preprosti meščanski hiši.

Spisala Marija Remec.

Prva izdaja te izvrstne Kuharice, ki je kot redna knjiga v več kot 50.000 izvodih šla med naše ljudstvo, je kmalu pošla. Naše gospodinje, meščanske, delavske in kmečke, so kupovale Mohorjevo »Kuharico« z vso vnemo, saj je pisateljica postavila knjigi geslo:

Dobro in poceni!

Povpraševanje po Kuharici je še vedno tako veliko, da se je Družba sv. Mohorja odločila izdati drugo izdajo, ki je sedaj pomnožena z več kot tri sto novimi navodili.

KUHARICA

obsega 255 strani ter vsebuje 965 receptov za pripravljanje preproste, pa okusne in izdatne domače hrane: razen teh tudi obširen uvod in druga pojasnila ter zelo razpregledno stvarno kazalo. Pisateljica se je pri sestavljanju knjige ozirala na sedanji težki čas, ki zahteva predvsem varčne gospodinje, ki zna z malenkostnimi in cenenimi sredstvi pripraviti svoji družini okusno in tečno hrano. Knjiga je sestavljena zelo pregledno, navodila pa so pisana lahko umljivo, tako da jo vsaka preprosta gospodinja povsem razume.

Knjigo naročajte po spodnji naročilnici, ki jo izrežite in izpolnjeno pošljite.

Naročilnica knjig

25 par

Družba sv. Mohorja

CELJE

Vsebina KUHARICE

Uvod: mere, sestava jedilnika, poraba ostankov, oprema kuhinje, red in snaga v kuhinji. — Juhe: mesne, postne, zakuhe. — Mesna jedila: govedina in teletina, svinjina, domača perutnina in kunci, divjačina, razno drugo meso. — Ribe. — Samostojna jedila. — Prikuhe. — Omake. — Solate: kisle, sladke (kompoti). — Jajčna jedila. — Pečenjaki, omleti, narastki in pudingi. — Močnata jedila: jedila iz vzišlega testa, cmoki, krapji, štruklji in pogače, torte, razno pecivo, nadevi za potice, kreme in prevleke za torte. — Razno: shranjevanje sadja in zelenjave, mezge, nadevi in dodatki h kruhu, tople in mrzle pijače in likerji, hrana za bolnike, hrana za porodnice. — Štvarno kazalo.

Naročam knjigo: Marija Remec, **Kuharica**. — Pošljite mi
..... broš. izvodov à Din 21.— (za neude Din 28.—)
..... vez. izvodov à Din 30.— (za neude Din 40.—)
(Nepotrebno črtajte!)

Plačam po prejemu knjig.

V, dne 1935

Ime in poklic:

Kraj ali ulica: Pošta:

.....
(Podpis.)